A background image of a map of Europe with various city names and country names visible. The map is slightly blurred and has a blue tint.

Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah (ESPAD), Slovenija 2019

Rezultati raziskave 2019 s primerjavo
z letom 2015 in mednarodnimi podatki

Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah (ESPAD), Slovenija 2019

Rezultati raziskave 2019 s primerjavo z letom 2015 in mednarodnimi podatki

Izdajatelj in založnik:

Univerzitetni klinični center Ljubljana, Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa

Za založnika: Metoda Dodič Fikfak

Avtorici: Tanja Urdih Lazar, Eva Stergar

Jezikovni pregled: Barbara Pavčnik, Zavod Krič

Oblikovanje in priprava za tisk: Agencija Nicha

Tisk: Eurograf

Število izvodov: 200

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

613.81/.84-053.6(497.4)

311:613.81/.84-053.6(497.4)

URDIH Lazar, Tanja

Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah (ESPAD), Slovenija 2019 : rezultati raziskave 2019 s primerjavo z letom 2015 in mednarodnimi podatki / Tanja Urdih Lazar in Eva Stergar. - Ljubljana : Univerzitetni klinični center, Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa, 2022

ISBN 978-961-6921-23-7

COBISS.SI-ID 89165059

Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah (ESPAD), Slovenija 2019

Rezultati raziskave 2019 s primerjavo
z letom 2015 in mednarodnimi podatki

Tanja Urdih Lazar in Eva Stergar

Medvedice (Mor)
2250

n Mayen
Nor)

Tromsø
Vesterålen
Lofoty

NORSKÉ
SEVERNÍ POLÁRNÍ KRUIH
MOŘE

SEVERNÍ
NORSKO
Bode
Luleå
Umeå
Vaasa
Stockholm
Göteborg
Malmö

Trondheim
Alesund
Bergen
Stavanger
Kristiansand
Åsland

SEVERNÍ
DÁNSKO
Kodaň
Hamburg
Kiel

BALTSKÉ MOŘE
LITVA
Kaimingrad

POLSKO
Berlin
Poznaň

NĚMECKO
Praž
Kraków
Varšava

ČESKÁ REP.
Víděň
Bratislava
Budapešť

MAĎARSKO
Lubljan
Záhřeb

SLOVENSKO
Mnichov
Stuttgart
Milan
Serajevo

ITALIE
Rim
Neapol

TYRĚNSKÉ MOŘE
Palermo
Catania

Sicilie
Tunis

OXINSKÉ MOŘE
Tunis
Tripolis

MALTA Valletta
Benghaz

TRIPOLITANIA

KAZALO

UVOD S POVZETKOM REZULTATOV	7
METODE	9
Etična vprašanja	9
Vzorec	9
Vprašalnik	11
Postopek zbiranja podatkov	11
Obdelava podatkov	11
ZAZNANA DOSTOPNOST RAZLIČNIH PSIHOAKTIVNIH SNOVI	13
CIGARETE, E-CIGARETE IN DRUGI TOBAČNI IZDELKI	15
ALKOHOL	18
KONOPLJA	22
PREOSTALE PREPOVEDANE DROGE	26
NOVE PSIHOAKTIVNE SNOVI, HLAPILA IN NEMEDICINSKA UPORABA ZDRAVIL	28
RABA SPLETA IN IGRE NA SREČO	30
SKLEP	33
PRILOGA 1: DODATNE TABELE IN SLIKE	37
Abstinenca v vsem življenju	37
Pogostost uporabe psihoaktivnih snovi	38
Razširjenost uporabe vodne pipe, tobaka za žvečenje oz. njuhanje ter tobaka, ki se segreva in ne gori	49
Zaznana dostopnost psihoaktivnih snovi ter dostopnost nakupa alkoholnih pijač	50
Zaznana tveganje zaradi uporabe psihoaktivnih snovi	54
Starost ob prvi uporabi psihoaktivne snovi	58
Preživljanje prostega časa	62
PRILOGA 2: SEZNAM MEDNARODNIH IN SLOVENSКИH PUBLIKACIJ ESPAD	67

UVOD S POVZETKOM REZULTATOV

Leta 2019 je bilo že **sedmo zbiranje podatkov** v okviru Evropske raziskave o alkoholu in preostalih drogah (ESPAD), ki poteka v štiriletnih razmikih vse od leta 1995. V zadnji raziskavi, opravljeni v 35 evropskih državah, vključno s 25 članicami Evropske unije, je sodelovalo 99.647 dijakov¹, od tega v Sloveniji več kot 3.400.

Raziskavo je spodbudil Švedski svet za informacije o alkoholu in preostalih drogah (CAN), ki jo je nato tudi koordiniral vse do leta 2016, ko je bil imenovan nov koordinator iz italijanskega Nacionalnega raziskovalnega sveta. Od leta 2013 raziskavo podpira tudi Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (EMCDDA – European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) s sedežem v Lizboni. Za izvajanje raziskave v Sloveniji od leta 2004 skrbi nacionalni koordinator na Kliničnem inštitutu za medicino dela, prometa in športa UKC Ljubljana (v nadaljevanju KIMDPŠ).

Glavni cilj raziskave ESPAD je v skupini od 15- do 16-letnih dijakov raziskati **razširjenost uporabe alkohola in drugih psihoaktivnih snovi**, vključno s tobakom, nelegalnimi drogami, hlapili, zdravili in novimi psihoaktivnimi snovmi. Poleg tega se precejšen del raziskave posveča rabi družabnih medijev ter igranju spletnih iger in iger na srečo tako na spletu kot tudi v klasičnih igralnicah. Da bi omogočili spremljanje **porajajočih se tveganih vedenj** med mladimi v Evropi, se vprašalnik ESPAD nenehno dopolnjuje z novimi tematskimi sklopi,

vendar ohranja zbir jedrnih vprašanj, s katerimi se zagotavlja proučevanje dolgoročnih trendov. Tako je bil v letu 2019 v vprašalnik dodan sklop vprašanj o elektronskih cigaretah, poleg tega pa še presejalna vprašanja za oceno tveganih vedenj, vključno s problematičnim igranjem na srečo, visoko tvegano uporabo konoplje in samozaznavo težav v zvezi z družabnimi mediji in igranjem iger na spletu.

Podatki raziskave na splošno za vse sodelujoče države kažejo, da kajenje cigaret in pitje alkohola med dijaki, starimi od 15 do 16 let, upadata, raziskovalce pa skrbita tvegana raba konoplje in nekaterih novih drog ter naraščanje drugih oblik zasvojenosti.

Tudi v Sloveniji se pri razširjenosti **kajenja** klasičnih cigaret med od 15- do 16-letniki kaže trend upadanja kljub precejšnji zaznani dostopnosti tobačnih izdelkov. Hkrati pa podatki razkrivajo naraščajočo razširjenost kajenja elektronskih cigaret in uporabo drugih tobačnih izdelkov oziroma naprav za kajenje.

Podatki za Slovenijo v letu 2019 tako kažejo pozitivno sliko pri zmanjševanju uporabe **alkohola**, vendar je trend upadanja v primerjavi s povprečjem držav ESPAD manjši, odstotek razširjenosti pitja alkoholnih pijač kadarkoli v življenju, v zadnjih 12 mesecih in v zadnjih 30 dneh pa skoraj v vseh valih raziskave višji od povprečja držav, ki sodelujejo v raziskavi.

¹ Izrazi, zapisani v slovnični obliki moškega spola, so uporabljeni kot nevtralni in veljajo enakovredno za oba spola.

Precej manj ugoden trend med slovenskimi dijaki zaznavamo pri uporabi **konoplje**, saj se delež anketirancev, ki so vsaj enkrat v življenju uporabili konopljo, že vse od raziskave leta 1999 giblje okoli petine. Razširjenost uporabe konoplje je poleg tega v skoraj celotnem obdobju tudi višja od povprečja držav ESPAD. Uporaba **drugih psihoaktivnih** snovi ostaja med slovenskimi anketiranci večinoma precej nizka, zaznavamo pa naraščanje uporabe poživil, LSD-ja oz. drugih halucinogenov ter novih psihoaktivnih snovi.

Tako kot med anketiranci preostalih držav ESPAD tudi med slovenskimi od 15- do 16-letniki narašča **uporaba spleta**, predvsem družabnih omrežij, kjer prevladujejo dekleta, in spletnih iger, ki so bolj razširjene med fanti. Med pristočnimi dejavnostmi je tako kot drugod v državah ESPAD tudi v Sloveniji že v tej starostni skupini precej priljubljeno igranje iger na srečo.

V tem poročilu povzemamo najpomembnejše podatke za Slovenijo, zbrane leta 2019, s primerjavami za leto 2015 in povprečjem držav ESPAD ter pregledom trendov za celotno obdobje izvajanja raziskave.

Mednarodni rezultati raziskave so zbrani v poročilu, ki je nastalo s sodelovanjem med raziskovalnimi skupinami posameznih držav, koordinacijsko skupino raziskovalcev in Evropskim centrom za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (EMCDDA). Poročilo je v celoti objavljeno na spletni strani **www.espad.org**, v omejeni nakladi pa je izšlo tudi v tiskani obliki (ESPAD Group, 2020)².

Cilj raziskave ESPAD je v skupini od 15- do 16-letnih dijakov raziskati razširjenost uporabe alkohola in drugih psihoaktivnih snovi (tobak, nelegalne droge, hlapila, zdravila in nove psihoaktivne snovi) ter tveganih vedenj, povezanih z rabo spleta.

Kajenje cigaret in pitje alkohola med dijaki, starimi od 15 do 16 let, upadata, raziskovalce pa skrbita tvegana raba konoplje in nekaterih novih drog ter naraščanje drugih oblik zasvojenosti (npr. zasvojenost s spletnimi igrami, igrami na srečo in uporabo družabnih omrežij).

² ESPAD Group. ESPAD Report 2019: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs. Luxembourg: EMCDDA Joint Publications, Publications Office of the European Union; 2020.

METODE

Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino – ESPAD poteka po standardizirani mednarodni metodi od leta 1995 v štiriletnih razmikih. Poglavitni cilj raziskave je **zbrati primerljive podatke o uporabi različnih psihoaktivnih snovi** med 15- in 16-letnimi dijaki v Evropi za spremljanje trendov v državah in med njimi. V okviru projekta ESPAD je bilo do zdaj opravljenih sedem serij zbiranja podatkov. Prva študija iz leta 1995 je potekala v 26 državah, zbiranje podatkov leta 2019 pa se je izvajalo v 35 državah. Slovenija je sodelovala v vseh sedmih do zdaj opravljenih raziskavah.

ETIČNA VPRAŠANJA

Vprašalnik ESPAD ne vsebuje osebnih podatkov, na podlagi katerih bi lahko prepoznali posameznega anketiranca, poleg tega je **anonimnost zagotovljena** tudi med izpolnjevanjem vprašalnikov v razredu. Vsak dijak izpolnjen vprašalnik sam vstavi v kuverto in jo zalepi, na koncu anketiranja se vprašalniki zberejo in v zaprtih kuvertah pošljejo na KIMDPŠ.

Soglasja staršev za sodelovanje dijakov v raziskavi ESPAD se leta 2019 tako kot v preteklih izvedbah sistematično niso zbirala, večina šol zbere splošna soglasja za sodelovanje v raziskavah v začetku šolskega leta, posamične šole pa so se v letu 2019 odločile za zbiranje soglasij posebej za raziskavo ESPAD. Poleg tega šole z okrožnicami ali na roditeljskih sestankih poskrbijo za to, da so starši pravočasno obveščeni o načrtovani raziskavi.

VZOREC

Podatke se v Sloveniji zbira v stratificiranih naključnih vzorcih, reprezentativnih za **dijake, ki v letu zbiranja podatkov dopolnijo 16 let**, torej je raziskava leta 2019 zajela šolsko mladino, rojeno leta 2003. Enota vzorčenja je razred. Razrede se po naključju izbere s seznamov vseh oddelkov prvega letnika slovenskih srednjih šol za štiri vrste programov srednjega izobraževanja (gimnazijski program, srednje strokovno in poklicno-tehniško izobraževanje, srednje poklicno izobraževanje ter nižje poklicno izobraževanje) (Tabela 1).

Leta 2019 so bili v vzorec izbrani 204 oddelki prvega letnika s skupaj 4.807 dijaki, anketo jih je izpolnilo 4.186. V končno obdelavo je bilo vključenih 3.417 oseb (1.651 fantov in 1.766 deklet), rojenih leta 2003 (Tabela 2).

Tabela 1. Vpis v prvi letnik srednjih šol po vrsti programa, šolsko leto 2018/2019

Vrsta programa	Število oddelkov	Število dijakov in dijakinj	% vpisanih v program	Povprečno št. dijakov in dijakinj/ oddelek	Število fantov	% fantov v programu
Nižji poklicni	45	573	2,9	13	412	4,1
Srednji poklicni	208	4361	22,4	21	2983	29,6
Srednji tehniški	318	7992	41,1	25	4149	41,2
Gimnazijski	246	6519	33,5	27	2534	25,1
Skupaj	817	19445	99,9	24	10078	100,0

Tabela 2. Število dijakov in dijakinj v vzorcu po vrsti programa, šolsko leto 2018/2019

Vrsta programa	Število oddelkov	Število dijakov in dijakinj	% glede na celoten vzorec	Povprečno št. dijakov in dijakinj/ oddelek	Število fantov	% fantov v programu
Nižji poklicni	11	152	3,2	14	82	3,5
Srednji poklicni	52	1061	22,1	20	681	28,7
Srednji tehniški	80	1986	41,3	25	994	41,9
Gimnazijski	61	1608	33,5	26	612	25,8
Skupaj	204	4807	100,1	20	2369	99,9

VPRAŠALNIK

Vprašalnik ESPAD je razvila skupina strokovnjakov na podlagi vprašalnika Pompidou za raziskavo o uporabi drog med šolsko populacijo (Hibell et al, 1997)³. Vprašalnik je sestavljen **iz jedrnih vprašanj, izbirnih vprašanj in modulov**. Jedrna vprašanja so obvezna za vse države in se nanašajo na izbrane demografske spremenljivke, pogostost uporabe različnih drog, spleta, družabnih omrežij, računalniških iger in iger na srečo v vsem življenju, zadnjih 12 mesecih in zadnjih 30 dneh pred anketo, starost ob iniciaciji oz. začetku redne uporabe drog, stališča do uporabe drog (dostopnost, tveganje za zdravje) in spleta, oceno pogostosti uporabe drog med vrstniki in starejšimi sorojenci, družinske okoliščine, šolsko uspešnost, dejavnosti v prostem času, zadovoljstvo z odnosi (starši, vrstniki).

Vsaka država se lahko odloči še za nekaj izbirnih vprašanj in vprašanja največ dveh modulov. Slovenski vprašalnik vsebuje poleg jedrnih vprašanj še dodatna vprašanja v zvezi z uporabo alkohola, energijskih pijač in snovi za izboljšanje učinkovitosti pri učenju. Vprašalnik leta 2019 je vseboval 77 vprašanj s skupaj 232 postavkami, od tega 17 izbirnih vprašanj s 76 postavkami ter dva dodatna modula s 6 postavkami.

Slovensko različico vprašalnika je na podlagi angleškega izvornika pripravila vodja raziskave, nato je neodvisni prevajalec opravil vnovični prevod v angleščino, na podlagi katerega je bil slovenski vprašalnik nekoliko dopolnjen. Nekaj prilagoditev vprašalnika je sledilo tudi preizkusu v enem od oddelkov poklicnega srednješolskega programa.

Poleg vprašalnika v slovenskem jeziku je bil za oddelek šole z italijanskim učnim jezikom zagotovljen

vprašalnik v italijanščini. Pri zbiranju podatkov o vzorčenih oddelkih in njihovi strukturi je bilo ugotovljeno, da jih obiskujejo tudi dijaki, ki slovenskega jezika še ne razumejo dobro, zato so bili v manjšem številu zagotovljeni vprašalniki tudi v albanščini, črnogorščini, hrvaščini, makedonščini in ruščini.

POSTOPEK ZBIRANJA PODATKOV

V Sloveniji opravijo zbiranje podatkov **v razredih** šolski svetovalni delavci na podlagi strokovnih navodil. Vsem v raziskavo vključenim osebam je zagotovljena **popolna anonimnost**. V vprašalniku so le tri osebna vprašanja – letnica in mesec rojstva ter spol – na podlagi katerih pa ni mogoče ugotoviti identitete osebe, ki je vprašalnik izpolnjevala. Vsak anketiranec prejme kuverto, v katero vloži vprašalnik z odgovori, in jo zalepi.

Anketiranje poteka teden ali največ dva v natančno določenem časovnem obdobju, ko mesec pred anketiranjem ni bilo niti počitnic niti praznikov. V letu 2019 je bilo anketiranje organizirano **med 25. in 29. marcem**, zaradi izvajanja praktičnega pouka zunaj šole je manjše število šol zbiranje podatkov izvedlo v času od 1. do 5. aprila, ena šola pa 14. marca.

OBDELAVA PODATKOV

Vnos in obdelava podatkov potekata s programom SPSS. Pred vnosom podatkov v računalniško bazo je opravljen pregled vprašalnikov (ujemanje števila vprašalnikov s podatki v razrednem poročilu in kakovost odgovarjanja) ter šifriranje (država, šola, razred, oseba, vrsta programa). Čiščenje podatkov

³ Hibell B, Andersson B, Bjarnason T, et al. The 1995 ESPAD report: alcohol and other drug use among students in 26 European countries. Stockholm: The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs; 1997.

opravi upravljavec mednarodne baze podatkov v dveh fazah. V prvi fazi izloči neuporabne primere, v drugi pa opravi logično substitucijo manjkajočih vrednosti. Nato pošlje nacionalne podatke raziskovalnemu timu v nadaljnjo obdelavo.

Raziskava poteka po standardizirani mednarodni metodi od leta 1995 v štiriletnih razmikih.

Vzorčni okvir predstavljajo mladostniki, ki v letu zbiranja podatkov dopolnijo 16 let in obiskujejo šolo.

Anketiranje v razredih izvajajo šolski svetovalni delavci po enotnih navodilih, ki zagotavljajo popolno anonimnost udeležencev.

ZAZNANA DOSTOPNOST RAZLIČNIH PSIHOAKTIVNIH SNOVI

Alkohol ostaja tudi leta 2019 v starostni skupini od 15- do 16-letnikov daleč najdostopnejša psihoaktivna snov kljub zakonskim omejitvam, ki postavljajo starostno omejitev za nakup alkoholnih pijač na 18 let. Glede na povprečje držav ESPAD več kot tri četrte vprašanih dijakov tako zaznava dostopnost alkohola kot zelo ali precej lahko, v Sloveniji celo 82 % (Slika 1). Zaznana dostopnost alkohola se potrjuje tudi v praksi, saj je kar 39,3 % slovenskih dijakov, starih od 15 do 16 let, v anketi odgovorilo, da so vsaj enkrat v življenju **kupili alkohol** v gostinskem lokalu (baru, pabu, restavraciji, gostilni ali disku), 17,6 % anketiranih pa jih je do alkohola prišlo v trgovini (samopostrežni trgovini, nakupovalnem središču, na bencinski črpalki itd.).

Kljub strogi tobačni zakonodaji, ki so jo sprejele številne države ESPAD, so tudi **cigarete** po mnenju kar 60 % anketiranih dijakov zelo lahko ali precej lahko dostopne, v Sloveniji tako ocenjuje 62 % dijakov (Slika 1).

Zaznana dostopnost tudi pri prepovedanih drogah ni zanemarljiva in v Sloveniji pri nekaterih snoveh še narašča. Na vrhu zaznane dostopnosti je **konoplja** kot najbolj razširjena prepovedana droga tudi po uporabi. V državah ESPAD tako v povprečju vsak tretji anketiranec ocenjuje, da je konoplja zelo ali precej lahko dostopna, v Sloveniji je ta delež kar 46-odstoten (Slika 1), kar nas med državami ESPAD uvršča zelo visoko, saj imajo samo tri države višji delež (Češka, Danska in Nizozemska).

Zaznana dostopnost **drugih prepovedanih drog** je precej nižja, a je v Sloveniji v primerjavi z letom 2015 skoraj pri vseh drogah narasla, skoraj povsod pa je višja tudi od povprečja držav, ki sodelujejo v raziskavi: tako ekstazi kot zelo ali precej lahko dostopnega zaznava 22 % slovenskih anketirancev (leta 2015: 17 %, povprečje držav ESPAD pa je bilo leta 2019 14 %), kokain 20 % (2015: 16 %, povprečje držav ESPAD 2019: 13 %), amfetamini 9,1 % (2015: 8 %, povprečje držav ESPAD 2019: 10 %), metamfetamini 11 % (2015: 8 %, povprečje držav ESPAD 2019: 8,5 %), krek 13 % (2015: 12 %, povprečje držav ESPAD 2019: 8,1 %). Slovenija poleg Slovaške, Češke in Nizozemske spada med države, kjer je delež dijakov, ki ekstazi zaznavajo kot zelo lahko ali precej dostopnega, višji od 20 % (Slika 1).

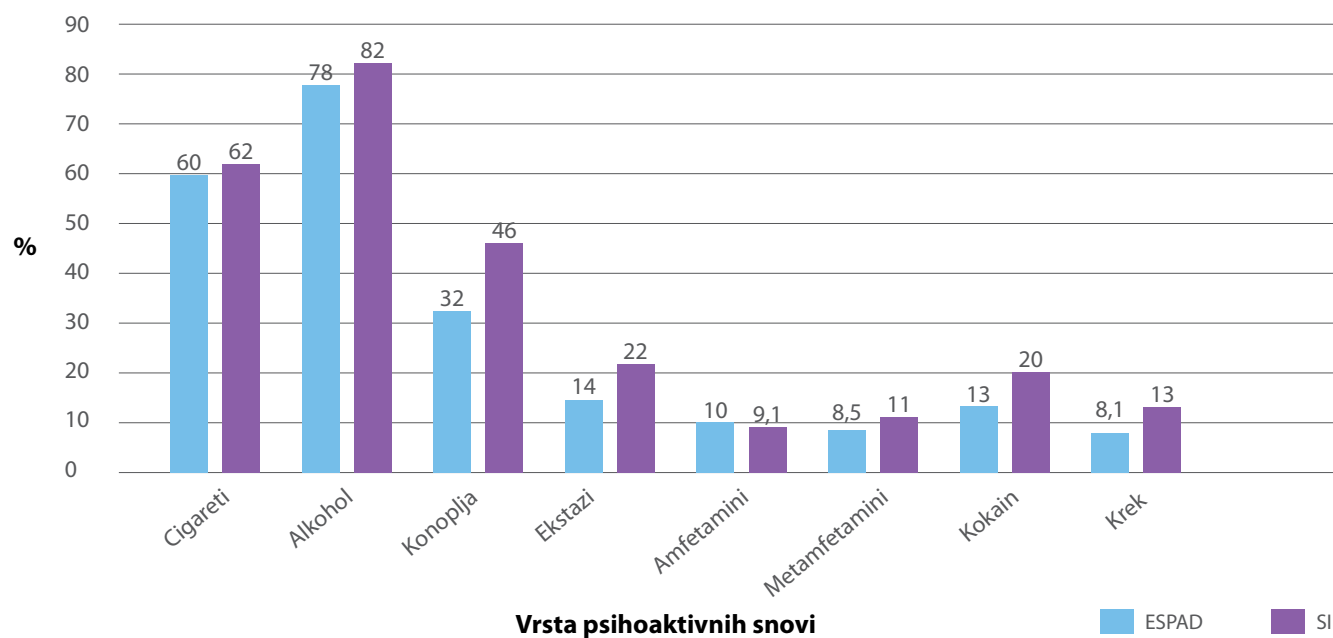

Najdostopnejša psihoaktivna snov v skupini slovenskih od 15- do 16-letnikov ostaja alkohol, sledijo klasične cigarete.

Narašča tudi zaznana dostopnost prepovedanih drog, kjer izstopa konoplja, v primerjavi z drugimi državami ESPAD pa se v Sloveniji poleg konoplje po zaznani dostopnosti zelo visoko uvršča tudi ekstazi.

Slika 1. Zaznana dostopnost različnih psihoaktivnih snovi: odstotek odgovorov »zelo lahko« in »precej lahko«, Slovenija in povprečje držav ESPAD, 2019

CIGARETE, E-CIGARETE IN DRUGI TOBAČNI IZDELKI

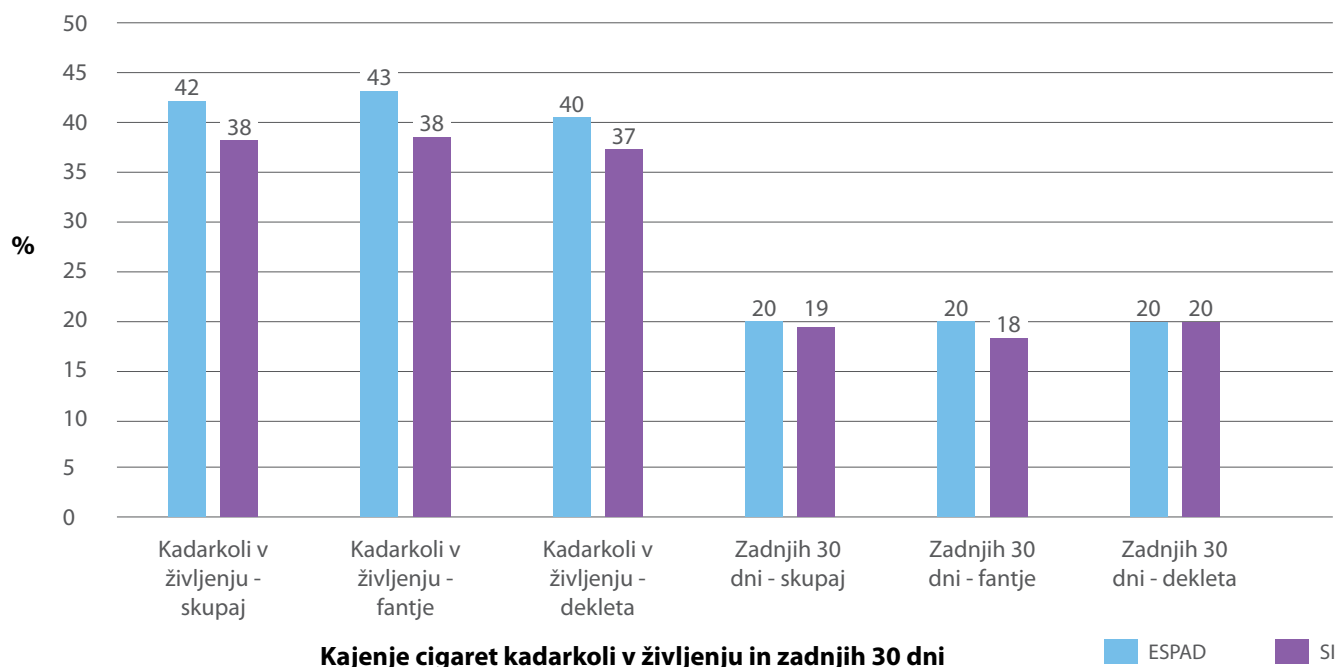
Kljub precejšnji zaznani dostopnosti tobačnih izdelkov podatki kažejo trend upadanja pri **kajenju tobaka** v vsem življenju, v zadnjih 30 dneh in pri vsakodnevni uporabi, kar verjetno lahko vsaj delno pripišemo restriktivni tobačni politiki v zadnjih dveh desetletjih. V letu 2019 je v povprečju 58 % evropskih dijakov izjavilo, da niso nikoli kadili (leta 2015: 54 %), v Sloveniji pa je bil ta delež že 62 % (leta 2015: 53 %). V 24 letih se je odstotek anketiranih, ki do starosti 15 oziroma 16 let niso kadili cigaret, značilno povečal – z 42 % leta 1995 na 62 % leta 2019 (Slika 2).

Glede na povprečje držav ESPAD je **v zadnjih 30 dneh** pred raziskavo kadila petina dijakov, v Sloveniji pa celo nekoliko manj (19 %). V primerjavi z letom 2015 se je precej zmanjšala razlika med fanti in dekleti, saj je takrat delež med dekleti, ki so vsaj enkrat kadile v zadnjih 30 dneh pred raziskavo, znašal 25 %, pri fantih pa 19 %, leta 2019 je bil ta delež pri dekletih 20 %, pri fantih pa 18 %. **Rednih kadilcev**, ki so v zadnjih 30 dneh pokadili vsaj eno cigareto na dan, je bilo med slovenskimi anketiranci 9,3 % (v letu 2015 11 %), povprečje za sodelujoče države pa je znašalo 10 % (leta 2015 12 %) (Slika 3).

Slika 2. Kajenje cigaret v zadnjih 30 dneh, Slovenija in povprečje držav ESPAD, 1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015, 2019

Slika 3. Kajenje cigaret v vsem življenju (kadarkoli v življenju) in v zadnjih 30 dneh, po spolu in skupaj, Slovenija in povprečje držav ESPAD, 2019

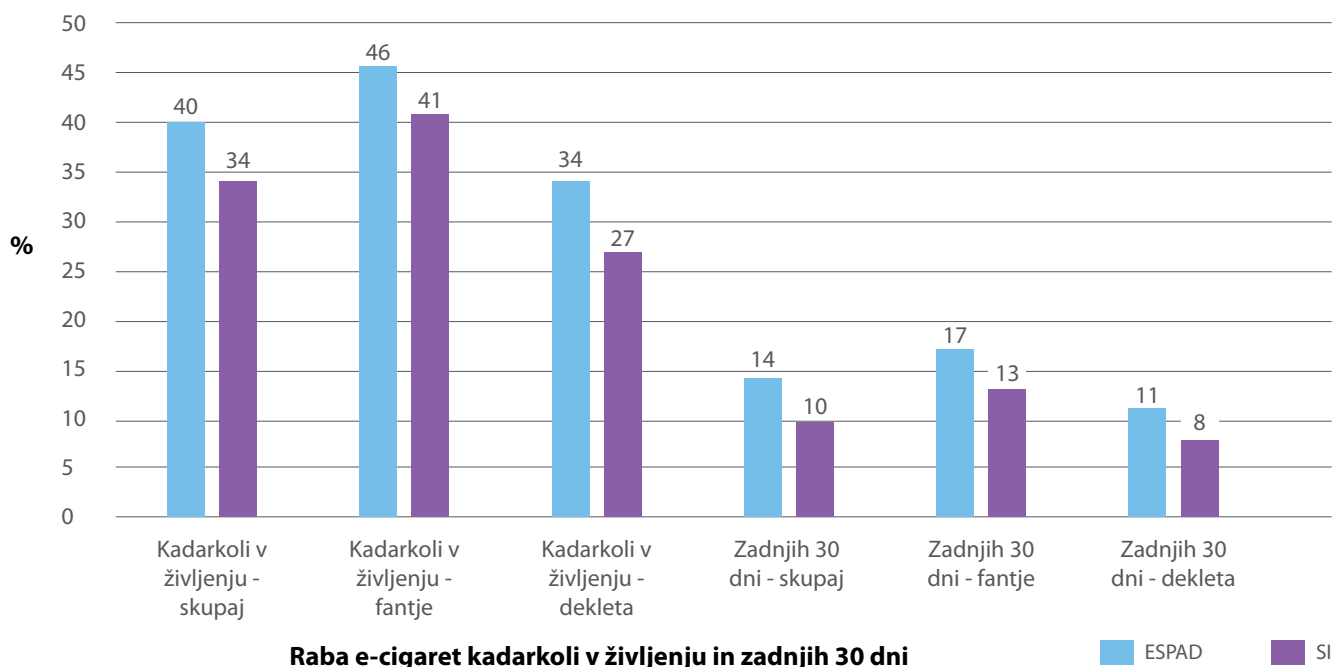

V povprečju je v državah, ki sodelujejo v raziskavi, prvo cigareto **v starosti 13 let ali manj** pokadilo 18 % anketiranih dijakov, v Sloveniji pa 13 %, kar je precej manj kot v letu 2015, ko je bilo takšnih dijakov dobra petina. Dnevno (vsaj eno cigareto na dan) je v tej starosti začelo kaditi 2,9 % vprašanih, če gledamo povprečje sodelujočih držav. Slovenija se je uvrstila med države z najnižjim deležem, ki je znašal 1,4 %.

Ob trendu upadanja uporabe klasičnih cigaret v tej starostni skupini pa hkrati novi podatki razkrivajo precejšnjo razširjenost kajenja elektronskih cigaret in uporabo drugih tobačnih izdelkov oziroma naprav za kajenje. Tako je leta 2019 kar 34 % slovenskih anketirancev odgovorilo, da je **e-cigarete** uporabilo vsaj enkrat v življenju (na ravni držav ESPAD v povprečju celo 40 %), 10 % pa v zadnjih 30 dneh (v državah ESPAD v povprečju 14 %). Kajenje e-cigaret je v Sloveniji (kot tudi v preostalih državah, sodelujočih v raziskavi) precej bolj razširjeno med

fanti (41 % vsaj enkrat v življenju, 13 % v zadnjih 30 dneh) kot med dekletmi (27 % vsaj enkrat v življenju, 8 % v zadnjih 30 dneh), razlika med spoloma je statistično značilna ($\chi^2 = 73,039$, $p < 0,001$, $\Phi = 0,146$) (Slika 4). O uporabi e-cigaret so pogosteje poročali dijaki, ki niso kadili klasičnih cigaret, v primerjavi s tistimi, ki so klasične cigarete kadili občasno ali redno. Kar četrtno slovenskih anketirancev je k temu, da so poskusili kaditi e-cigarete, vodila radovednost (povprečje za države ESPAD je celo 30 %), v manj kot 10 % pa so e-cigarete poskusili zato, ker jim jih je nekdo ponudil, ali zaradi drugih razlogov. V anketni vprašalnik je bilo vključeno tudi vprašanje o vsebini prve e-cigarete: več kot 80 % tistih, ki so vsaj enkrat v življenju poskusili e-cigarete, je odgovorilo, da je njihova prva e-cigareta vsebovala arome, le petina pa je odgovorila, da je vsebovala (tudi) nikotin.

Slika 4. Uporaba e-cigaret v vsem življenju (kadarkoli v življenju) in v zadnjih 30 dneh, Slovenija in povprečje držav ESPAD, 2019

Med dijaki te starostne skupine jih je v Sloveniji kar 23 % vsaj enkrat v življenju kadilo **vodno pipo** ali šišo, v državah ESPAD v povprečju 27 %. V zadnjih 12 mesecih pa je vodno pipo kadilo 6,4 % slovenskih anketirancev, v povprečju v sodelujočih državah pa skoraj 9 %.

Uporaba **tobaka za žvečenje ali njuhanje** je precej manj razširjena, in sicer je v letu 2019 5,3 % slovenskih anketirancev odgovorilo (povprečje držav ESPAD je bilo 11 %), da ga je že poskusilo, v zadnjih 30 dneh pred raziskavo pa 2,4 % (v državah ESPAD v povprečju 4,3 %).

S pomočjo naprav, ki tobak segrevajo, je že poskusilo kaditi 3,5 % slovenskih anketirancev (v državah ESPAD v povprečju 8 %), v zadnjih 30 dneh pa 1,4 % (povprečje v raziskavi sodelujočih držav je bilo 3,4 %).

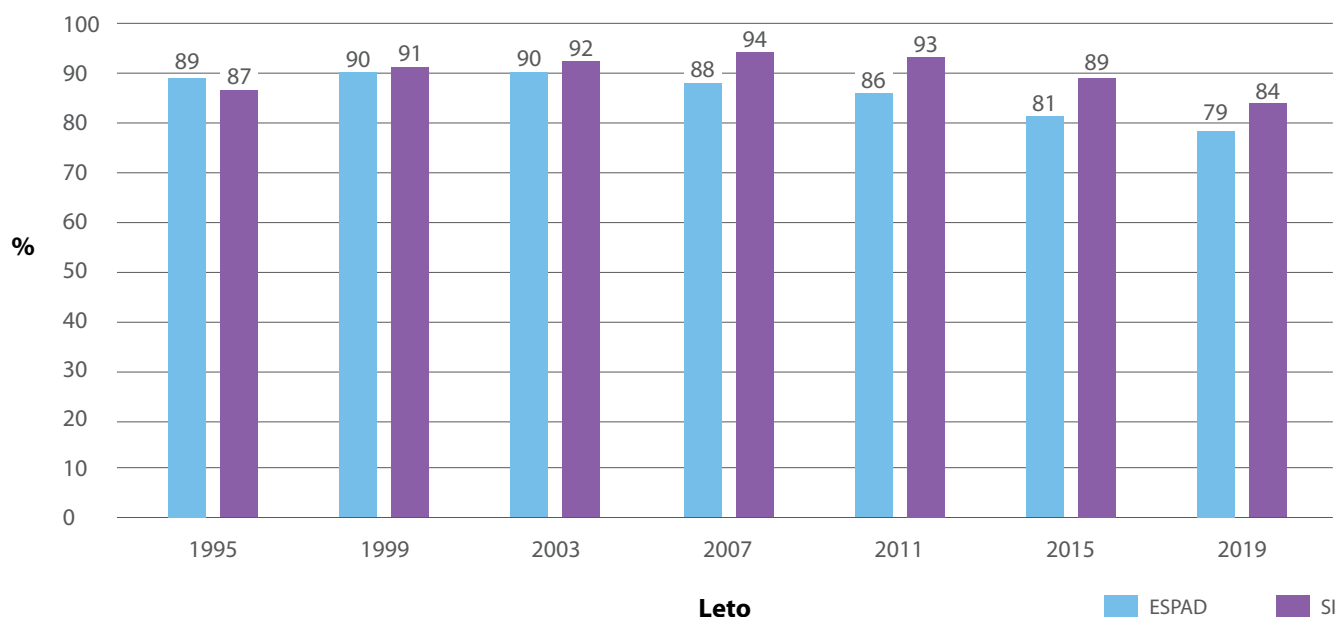
Kajenje klasičnih cigaret med slovenskimi anketiranci po letu 2011 pada glede na vse kazalnike, vendar pa po drugi strani narašča uporaba e-cigaret ter drugih tobaknih in netobaknih izdelkov in naprav za kajenje.

ALKOHOL

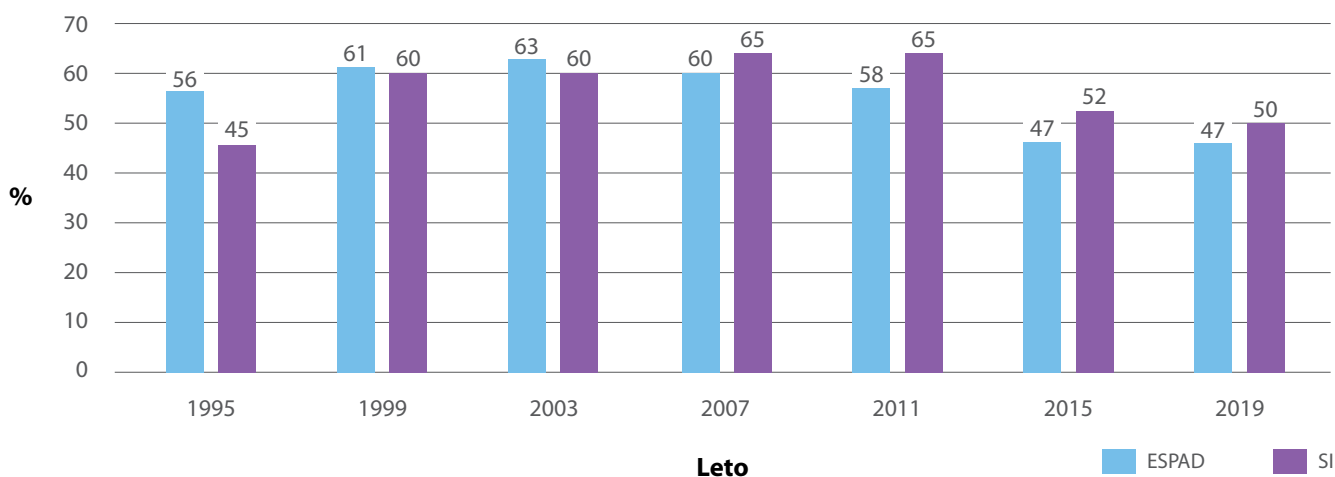
Raba alkohola med dijaki v tej starostni dobi ostaja visoka, a povprečje držav ESPAD tudi tukaj kaže nekatere pozitivne trende. Tako je raba alkohola **kadar koli v življenju** padla z 89 % v letu 1995 na 79 % v letu 2019, raba alkohola v zadnjih 30 dneh pa s 56 % leta 1995 na 47 % leta 2019, kar je enako kot leta 2015, pri obeh podatkih pa je treba upoštevati rast v letu 2003 (Slika 5). Podatki za Slovenijo v letu 2019 prav tako kažejo pozitivno sliko, vendar je bil padec deleža anketirancev, ki so **vsaj enkrat v življenju** poskusili katerokoli alkoholno pijačo, v primerjavi z letom 1995 precej manjši, in sicer je v prvem valu raziskave leta 1995 znašal 87 %, leta 2019 pa 84 % (Slika 5). Ta odstotek je leta 2015 znašal celo 89 %, v letih od 1999 do 2011 pa še več – nad 90 %.

Raba alkohola med slovenskimi anketiranci **v zadnjih 12 mesecih** pred raziskavo je bila prav tako precej nad povprečjem držav, sodelujočih v raziskavi, in je znašala 76 % (povprečje držav ESPAD je bilo 69 %). **V zadnjih 30 dneh** pred raziskavo je polovica slovenskih anketirancev vsaj enkrat pila alkoholne pijače, polovica od teh enkrat ali dvakrat, četrtnina od tri- do petkrat, preostali pa šestkrat ali pogosteje (Slika 6). Raba alkohola je bolj razširjena med fanti kot dekleti, tako je v zadnjih 30 dneh pilo alkohol 54 % fantov in 46 % deklet, razlika med spoloma je statistično značilna ($\chi^2 = 80,964$, $p < 0,001$, $V = 0,155$). Fantje so tudi v precej večjih deležih poročali o pogostejših pivskih priložnostih, tako jih je med slovenskimi dijaki kar 4,8 % pilo alkohol 20-krat ali pogosteje v zadnjih 30

Slika 5. Odstotek dijakov, ki so vsaj enkrat v življenju pili alkoholne pijače, Slovenija in povprečje držav ESPAD, 1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015, 2019

Slika 6. Odstotek dijakov, ki so v zadnjih 30 dneh pili alkoholne pijače, Slovenija in povprečje držav ESPAD, 1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015, 2019

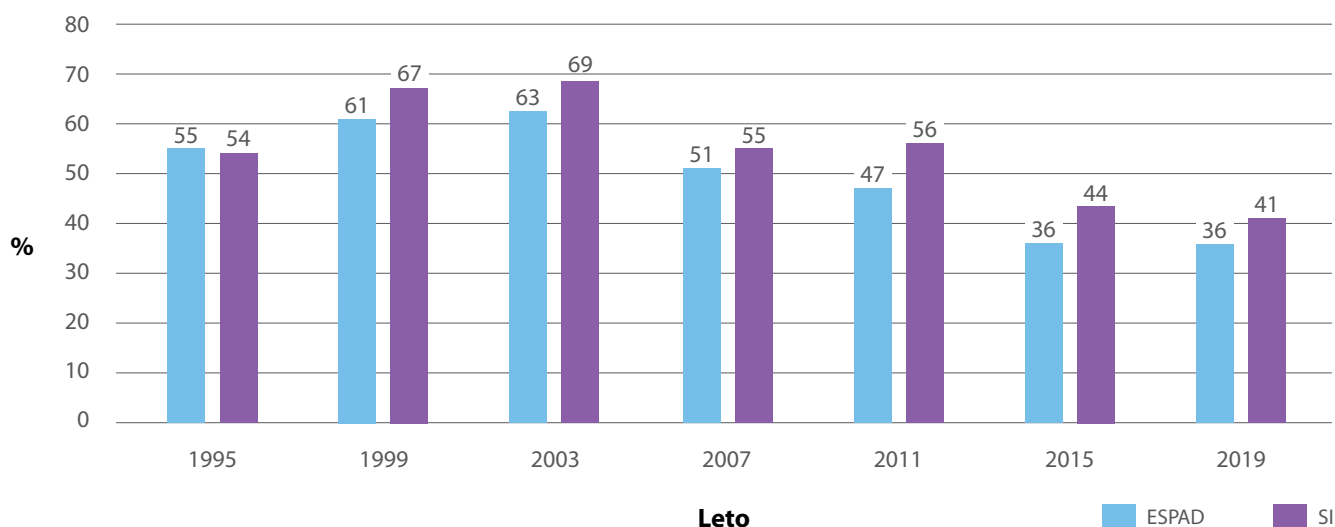

dneh, med dijakinjami pa 1,5 %. Odstotek slovenskih anketirancev, ki so v zadnjih 30 dneh pili alkoholne pijače, je vse od leta 2007 nad povprečjem držav, ki sodelujejo v raziskavi (Slika 6).

Razširjenost **opijanja** se v 24 letih v državah ESPAD ni bistveno spremenila, čeprav je v letu 2015

po naraščanju do leta 2011 v nekaterih državah nekoliko padla in je tako povprečje za države ESPAD znašalo 35 %, v letu 2019 pa 36 %, torej je bil vsaj enkrat v življenju opit več kot vsak tretji anketiranec (Slika 7). Podatki za Slovenijo kažejo, da pri opitosti kadarkoli v življenju ostajamo nad povprečjem sodelujočih držav, čeprav je delež v letu 2015 padel

Slika 7. Odstotek dijakov, ki so bili vsaj enkrat v življenju opiti, Slovenija in povprečje držav ESPAD, 1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015, 2019

na 44 % (s 53 % leta 2011) in v letu 2019 še dodatno na 41 % (Slika 7). V zadnjih 12 mesecih je bilo vsaj enkrat opitih 15 % slovenskih dijakov (v državah ESPAD v povprečju 13 %), nekoliko več fantov (16 %) kot deklet (13 %), vendar razlika med spoloma ni bila statistično značilna. V raziskavi ESPAD je opitost opredeljena kot stanje, pri katerem se posameznik pri hoji opoteka, se mu zapleta jezik, bruha ali se pozneje ne spomni, kaj se je dogajalo.

V zadnjih 30 dneh pred raziskavo je v letu 2019 40 % slovenskih anketirancev vsaj enkrat spilo **pet pijač ali več ob eni priložnosti**; povprečje dijakov sodelujočih držav pa znaša 34 %. Ob tem jih je med slovenskimi anketiranci 16 % imelo eno takšno priložnost v zadnjih 30 dneh, 10 % dve in 9,4 % od tri do pet takšnih priložnosti. Glede na te podatke bi lahko sklepali, da je razširjenost opijanjanja še večja, kot so anketiranci poročali pri neposrednem vprašanju. Odstotek dijakov, ki so v zadnjih 30 dneh ob eni priložnosti vsaj enkrat spili pet pijač ali več, med leti nekoliko niha, a je od izvedbe raziskave

leta 1999 precej visok (do leta 2019 je znašal več kot 40 %) (Slika 8). Od leta 2011, ko je dosegel najvišjo raven (53 %), pa je zaznati trend padanja. V vseh letih je odstotek anketiranih, ki so v zadnjih 30 dneh vsaj enkrat spili pet pijač ali več ob eni priložnosti, pri fantih višji kot pri dekletih (Slika 8).

Med **alkoholnimi pijačami** so zelo priljubljene **žgane pijače**, tako je kar 40 % slovenskih dijakov odgovorilo, da jih je pilo v zadnjih 30 dneh pred raziskavo (leta 2015: 39 %) (Slika 9), medtem ko je bilo povprečje sodelujočih držav 34 %. Druga najbolj razširjena pijača med slovenskimi anketiranci je bilo **pivo**, saj ga je v zadnjih 30 dneh pilo 38 % vprašanih (povprečje držav ESPAD je bilo 37 %), fantje v precej višjem deležu (45 %) kot dekleta (28 %) (Slika 9), razlika med spoloma je statistično značilna ($\chi^2 = 166,833$, $p < 0,001$, $V = 0,221$). **Vino**, ki je bilo leta 2015 med slovenskimi dijaki najbolj priljubljeno in ga je takrat v zadnjih 30 dneh pilo 41 % vprašanih, izgublja na popularnosti, saj ga je leta 2019 v zadnjih 30 dneh pilo 35 % anketiranih dijakov, starih

Slika 8. Odstotek dijakov, ki so v 30 dneh pred raziskavo vsaj enkrat spili pet pijač ali več ob eni priložnosti, skupaj in po spolu, Slovenija, 1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015, 2019

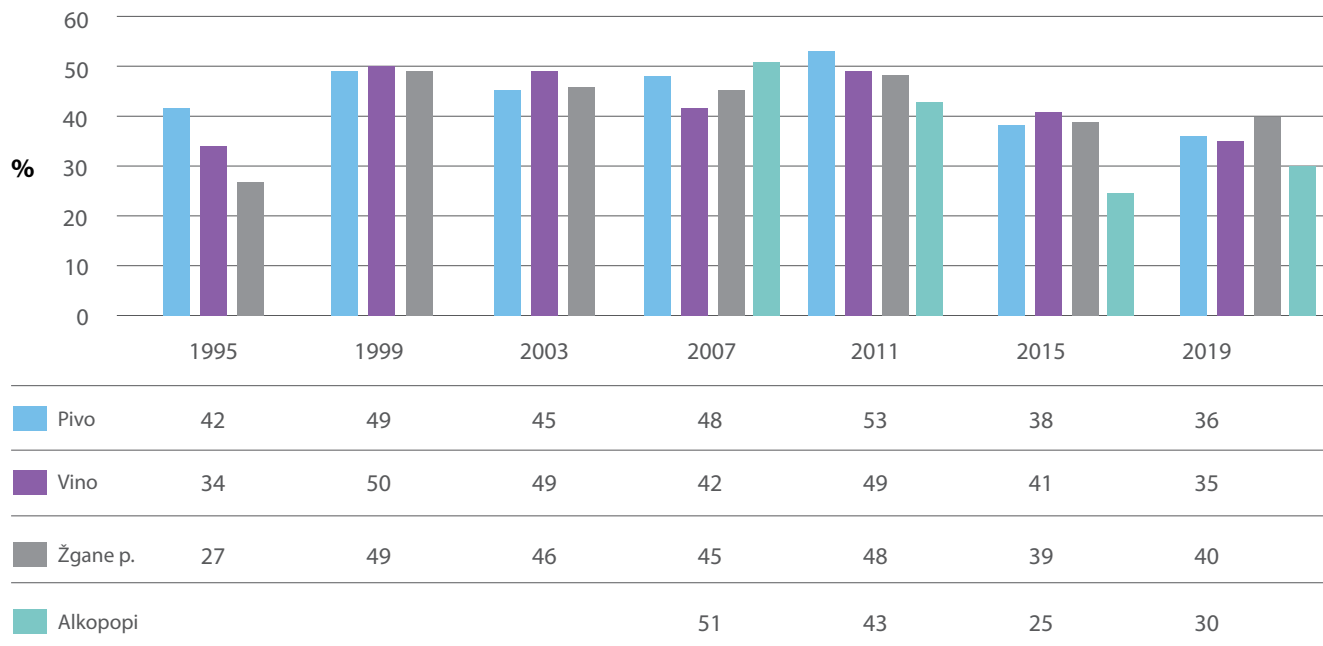
od 15 do 16 let (Slika 9). Povprečje držav, ki sodelujejo v raziskavi, je bilo pri pogostosti pitja vina v obeh letih enako, tj. 31 %. Zelo verjetno je, da pa ponovno pridobivajo na popularnosti predpripravljene **mešanice alkoholnih in brezalkoholnih pijač** (alkopopi), katerih delež uporabe v zadnjih 30 dneh je leta 2015 padel na 25 % v primerjavi z letom 2011, ko je bil kar 43-odstoten, leta 2019 pa je ponovno narasel na 30 % (v državah ESPAD je v povprečju znašal 25 %) (Slika 9).

Raba alkohola med slovenskimi dijaki v zadnjih dveh izvedbah raziskave kaže rahlo upadanje, vendar ostaja visoka in nad povprečjem držav ESPAD, zaskrbljujoč je predvsem visok odstotek mladih, ki se opijajo.

Med različnimi vrstami alkoholnih pijač pridobivajo na popularnosti predvsem žgane pijače.

Slika 9. Delež dijakov, ki so v zadnjih 30 dneh pili posamezne alkoholne pijače, Slovenija, 1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015, 2019

KONOPLJA

Po podatkih raziskave ESPAD konoplja tako kot med polnoletnimi prebivalci Slovenije tudi v starostni skupini od 15- do 16-letnikov ostaja najbolj razširjena prepovedana droga vse od leta 1995, ko je bila raziskava opravljena prvič. V zadnjem valu raziskave leta 2019 je **vsaj enkrat v življenju** uporabilo konopljo 23 % anketiranih dijakov (Slika 10), starih od 15 do 16 let, nekoliko več fantov (26 %) kot deklet (21 %) (Tabela 1). Razlika med spoloma je statistično značilna ($\chi^2=23,362$, $df=6$, $p<0,001$), čeprav šibka ($V=0,08$, $p=0,001$). Ti podatki nas uvrščajo precej nad povprečje držav, ki sodelujejo v raziskavi ESPAD, in sicer je raba

konoplje v teh državah v letu 2019 v povprečju znašala 16 % (Slika 10), 18 % med fanti in 13 % med dekleti.

Uporaba konoplje vsaj enkrat v življenju se je med slovenskimi od 15- do 16-letniki v obdobju od prvega vala raziskave leta 1995 do zadnjega vala leta 2019 najbolj izrazito spremenila med letoma 1995 in 1999, ko je strmo narasla, sledilo je zmerno naraščanje do leta 2003, temu pa upad leta 2007 in nato rahlo naraščanje do leta 2015 ter ponoven rahel padec leta 2019 (Slika 10), ki ga lahko pripišemo nižji uporabi med dekleti (Tabela 3).

Slika 10. Delež dijakov, ki so vsaj enkrat v življenju uporabili konopljo, Slovenija in povprečje držav ESPAD, 1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015, 2019

Tabela 3. Uporaba konoplje vsaj enkrat v življenju po spolu, Slovenija, 1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015 in 2019

Leto	Fantje	Dekleta	Vsi
1995	14,4	11,8	13,2
1999	26,6	22,7	24,9
2003	30,7	26,1	28,4
2007	24,0	19,9	22,0
2011	26,0	20,9	23,4
2015	25,9	23,8	24,8
2019	26,0	20,7	23,2

V zadnjih 12 mesecih je konopljo v Sloveniji vsaj enkrat uporabil vsak peti anketiranec, medtem ko je povprečje v raziskavi sodelujočih držav znašalo 13 %. **V zadnjih 30 dneh** pred raziskavo je konopljo uporabilo 11 % anketiranih dijakov, nekoliko več fantov kot deklet, medtem ko je bilo povprečje za države, sodelujoče v raziskavi, precej nižje in je znašalo 7 %.

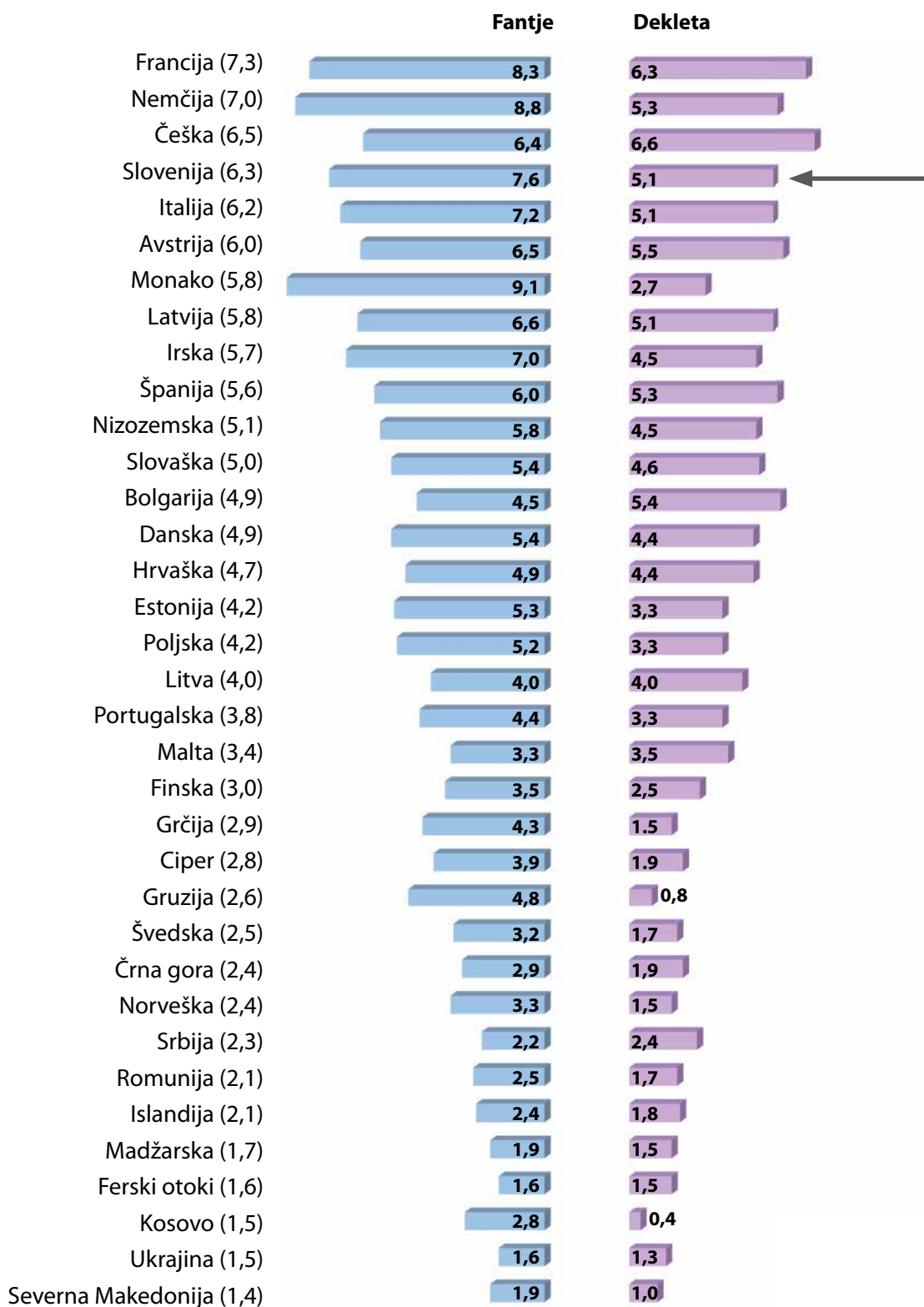
Po podatkih raziskave so leta 2019 slovenski dijaki, stari od 15 do 16 let, konopljo v največjih odstotkih uporabili **v obliki** posušenih listov in cvetov (19 %) in pomešano s tobakom (17 %), poleg tega pa še kot konopljino olje (6,5 %) in konopljino smolo (3,3 %).

V zadnjih 12 mesecih pred raziskavo je 3,8 % slovenskih dijakov (2,7 % deklet in 5,0 % fantov) konopljo uporabilo **40-krat ali pogosteje**. Hkrati jih med tistimi, ki so v zadnjih 12 mesecih uporabili konopljo, slaba tretjina spada med **uporabnike z visokim tveganjem** glede na test CAST (Cannabis Abuse Screening Test). Glede na celoten vzorec sodelujočih v raziskavi je tveganih uporabnikov

konoplje 6,3 %, več fantov (7,6 %) kot deklet (5,1 %), razlika med spoloma je statistično značilna (Slika 11). Po odstotku visokotveganih uporabnikov konoplje se med državami, sodelujočimi v raziskavi, uvrščamo kar na četrto mesto. S testom CAST ocenjujemo pogostost oziroma obseg težav, povezanih z uporabo konoplje, in vključuje vprašanja o: kajenju konoplje pred poldnevom, kajenju konoplje v samoti (brez družbe drugih uporabnikov), težavah s spominom zaradi kajenja konoplje, nasvetih staršev ali prijateljev o zmanjšanju ali opustitvi uporabe konoplje, poskusih opuščanja uporabe konoplje ter težavah v odnosih ali v šoli zaradi uporabe konoplje.

Podatki o razširjenosti uporabe konoplje med slovenskimi anketiranci, starimi od 15 do 16 let, odražajo njihovo **zaznavo o tveganjih**, povezanih z uporabo te prepovedane droge. Kar petina jih namreč meni, da redno kajenje konoplje ni tvegano oziroma je malo tvegano. Da je redna uporaba konoplje zelo tvegana, je v letu 2019 menilo 44 % slovenskih dijakov, kar je najmanj med vsemi

Slika 11. Visokotvegana uporaba konoplje po spolu, primerjava med državami ESPAD, 2019

sodelujočimi državami in precej pod povprečjem evropskih držav, ki je znašalo 59 %, ter občutno manj tudi glede na delež med slovenskimi dijaki v letu 2015 (55 %). Redno kajenje konoplje je za zelo tvegano ocenilo več deklet (52 %) kot fantov (36 %), razlika med spoloma je statistično značilna ($\chi^2=125,148$, $df=4$, $p<0,001$, $V=0,192$). Ti podatki ne presenečajo, saj postaja sprejemljivost konoplje v slovenski družbi v zadnjih letih vse večja.

Razširjenost uporabe konoplje je vsa leta visoka in precej nad povprečjem držav ESPAD, vsaj enkrat v življenju jo je leta 2019 uporabila skoraj četrtina anketirancev, predvsem v obliki posušenih listov in cvetov ter pomešano s tobakom.

Po odstotku visokotveganih uporabnikov konoplje se Slovenija med državami, sodelujočimi v raziskavi, uvršča na visoko četrto mesto.

V letu 2019 je samo 44 % slovenskih dijakov menilo, da je redna uporaba konoplje zelo tvegana, kar je najmanj med vsemi sodelujočimi državami.

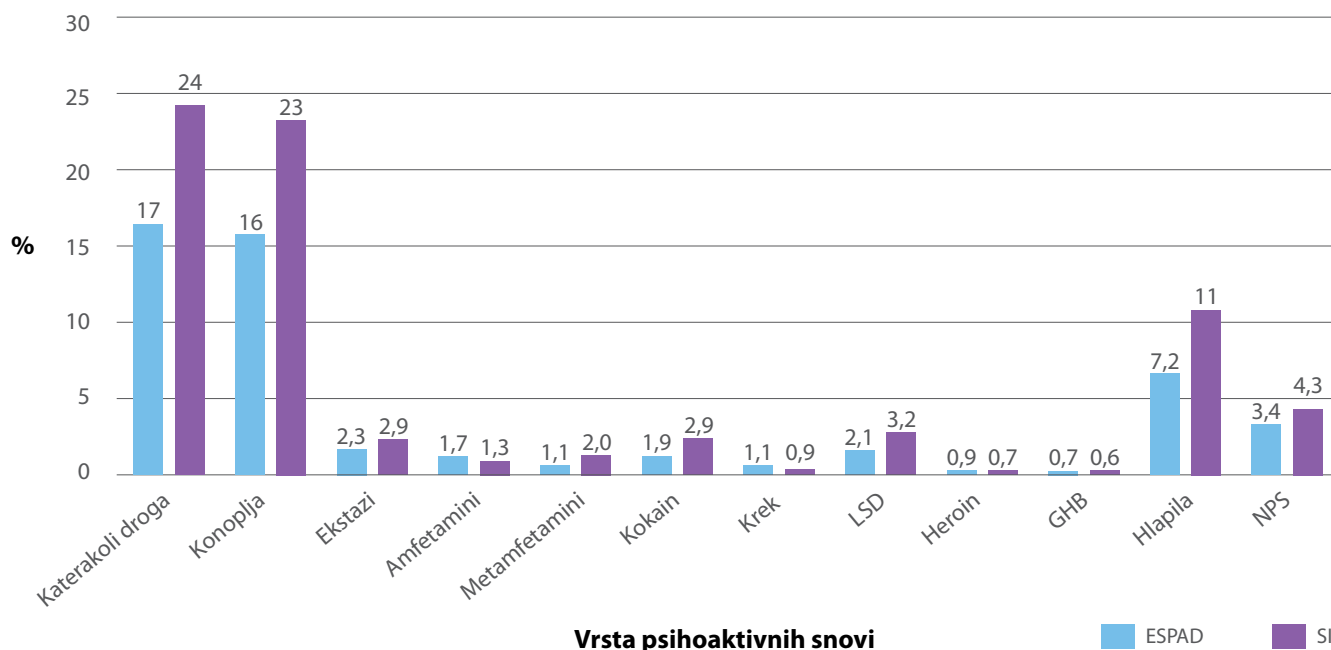

PREOSTALE PREPOVEDANE DROGE

V raziskavo ESPAD so vključena vprašanja v zvezi z uporabo naslednjih **poživil**: ekstazi, amfetamini, metamfetamini, kokain in posebej krek. Katerokoli od teh poživil je v vsem življenju že uporabilo 6,3 % od 15- do 16-letnikov (v letu 2015 4,9 %). Ekstazi je uporabilo 2,9 % anketirancev, amfetamine 1,3 %, metamfetamine 2,0 %, kokain 2,9 % in krek 0,9 % (Slika 12). Razlike med spoloma so majhne in niso statistično značilne. V zadnjih 12 mesecih pred raziskavo je ekstazi uporabilo 2,4 % anketirancev, kokain 2,1%, metamfetamine 1,8 %, amfetamine in krek pa 1 % ali manj.

Zaradi rasti v rabi poživil med letoma 2015 in 2019 je treba v prihodnje pozorno spremljati trende tudi pri rabi teh drog. Kljub temu lahko sklenemo, da je tako kot v preteklih raziskavah ESPAD v letu 2019 uporaba poživil v raziskovani skupini relativno redek pojav, kar sicer velja za vse prepovedane droge, razen konoplje. Poudariti pa je treba, da gre za droge, ki jih anketirani od 15- do 16-letniki **ocenjujejo za precej dostopne** (glej Sliko 1). Pri zaznani dostopnosti ekstazija so tako leta 2019 slovenski dijaki v samem vrhu med evropskimi državami, ki sodelujejo v raziskavi, in sicer jih je kar 22 % ocenilo, da je ekstazi precej ali

Slika 12. Uporaba različnih psihoaktivnih snovi v vsem življenju (kadarkoli v življenju), Slovenija in povprečje držav ESPAD, 2019

zelo lahko dostopen, v enakem deležu so tako menili tudi češki anketiranci, medtem ko je bilo na Slovenskem takšnih dijakov še več – 24 %. Prav tako so bili slovenski anketiranci precej pri vrhu v primerjavi z drugimi državami tudi pri oceni dostopnosti kokaina in kreka. Petina ji je menila, da je kokain precej ali zelo lahko dostopen, z lahko dostopnostjo kreka pa se je strinjalo 13 % vprašanih.

LSD ali kateri drug halucinogen je v vsem življenju uporabilo 3,2 % slovenskih dijakov, ki so sodelovali v raziskavi ESPAD, kar je dvakrat več kot v letu 2015 (1,5 %), podoben je bil tudi delež tistih, ki so uporabili **nore gobe**, in sicer je znašal 3,1 % (Slika 12). Delež anketirancev, ki so že poskusili **GHB**, pa je bil kot vsa leta doslej nizek, in sicer je znašal 0,6 %.

V raziskavo ESPAD je med opioidi zajet le **heroin**. V vsem življenju ga je poskusilo 0,7 % od 15- do 16-letnikov (0,4 % fantov in 1,0 % deklet), kar nas uvršča

nekoliko pod povprečje držav, ki sodelujejo v raziskavi ESPAD (Slika 12). V raziskavi je 0,5 % anketirancev, starih od 15 do 16 let, odgovorilo, da si je **drogo vbrizgalo z iglo**, vendar se je vprašanje nanašalo na katero koli drogo, ki jo je mogoče uporabiti na ta način, npr. heroin.

Pri preostalih prepovedanih drogah ostajajo odstotki uporabe v skupini od 15- do 16-letnikov relativno nizki, vendar bi bilo treba v prihodnje pri rabi teh drog pozorno spremljati trende, saj je med letoma 2015 in 2019 že zaznati rast. To velja predvsem za poživila, ki jih anketirani dijaki ocenjujejo tudi za precej lahko dostopna, in za halucinogene.

NOVE PSIHOAKTIVNE SNOVI, Hlapila IN NEMEDICINSKA UPORABA ZDRAVIL

V povprečju je 3,4 % dijakov v državah ESPAD vsaj enkrat v življenju uporabilo **nove psihoaktivne snovi** (NPS), kar je majhen upad v primerjavi z letom 2015 (4 %), vendar je ta delež kljub temu višji kot pri amfetaminih, ekstaziju, kokainu in LSD-ju, če bi jih upoštevali posamezno (Slika 12).

Leta 2019 je 4,3 % slovenskih od 15- do 16-letnikov odgovorilo, da so že uporabili NPS, ki posnemajo učinke prepovedanih drog in jih je mogoče dobiti v obliki zeliščnih pripravkov, praškov, kristalov ali tablet (v letu 2015 je bila ta odstotek 2,9). V zadnjih 12 mesecih je NPS uporabilo 3,3 % slovenskih anketirancev, več deklet (4,0 %) kot fantov (2,7 %), razlika med spoloma je statistično značilna ($p < 0,05$). Najpogostejša oblika teh snovi, ki so jo dijaki uporabili v zadnjih 12 mesecih, je bila zeliščna mešanica za kajenje, sledile so snovi v obliki praška, kristalov ali tablet, najmanjši delež dijakov pa je uporabil te snovi v obliki tekočine oz. v kakšni drugi obliki. Skoraj vsi uporabniki novih psihoaktivnih snovi uporabljajo tudi druge snovi (tj. alkohol, konopljo in poživila). Nenehno pojavljanje NPS in souporaba različnih drog med uporabniki NPS kaže na potrebo po okrepljenem spremljanju tega pojava.

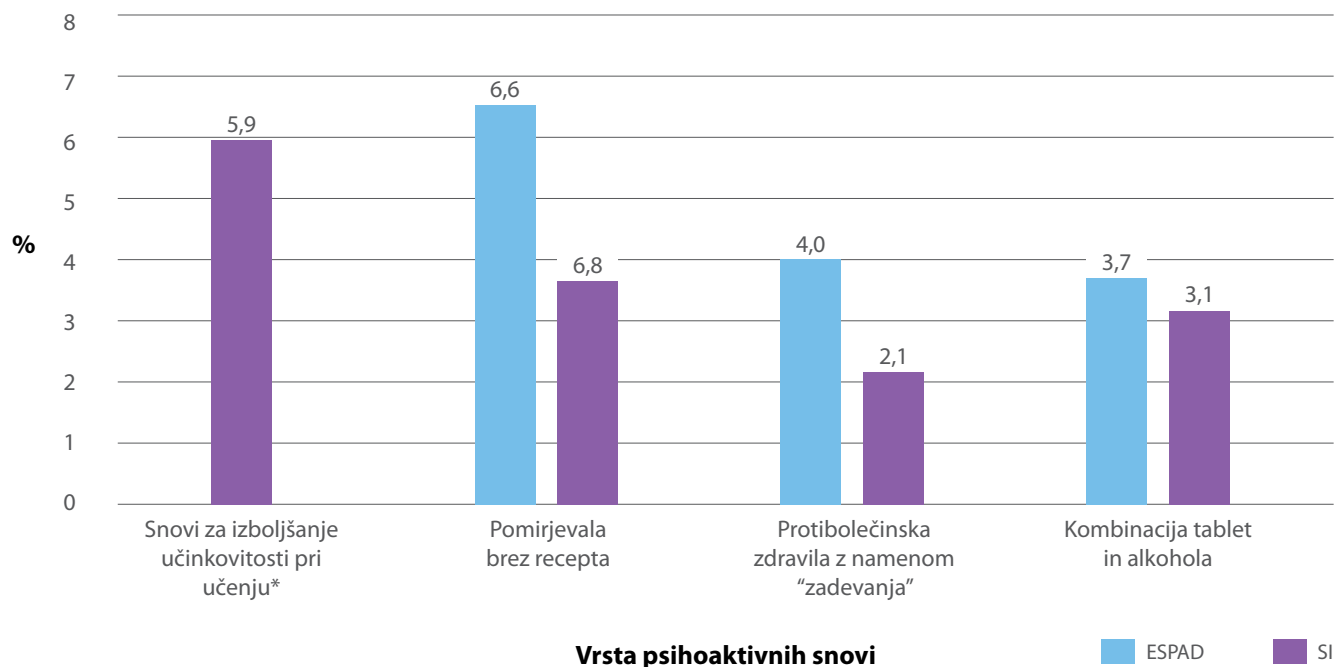
Hlapila so med slovenskimi dijaki med bolj razširjenimi psihoaktivnimi snovmi. V raziskavi ESPAD 2019 je 11 % dijakov, starih od 15 do 16 let, odgovorilo, da so v vsem življenju že uporabili katero od hlapil (Slika 12). To je nekoliko manj kot v letu 2015 (14 %), vendar nas tudi ta podatek uvršča med sedem evropskih

držav z deležem nad 10 % (poleg Slovenije še: Latvija, Hrvaška, Estonija, Grčija, Avstrija in Švedska).

Leta 2019 sta bili v raziskavo ESPAD prvič vključeni tudi vprašanji o uporabi **snovi za izboljšanje učinkovitosti pri učenju**, tj. snovi, ki delujejo kot poživilo in so jih anketiranci pridobili brez zdravniškega recepta. Vsaj enkrat v življenju je takšno snov že uporabilo 5,9 % slovenskih dijakov, nekoliko več deklet (6,3 %) kot fantov (5,5 %), a razlika med spoloma ni statistično značilna. Dijaki so te snovi najpogosteje pridobili pri družinskih članih, prijateljih ali znancih (2,7 %), redko pa pri uličnih prodajalcih, prek spleta ali v lekarni. Tudi raba teh snovi bi veljalo v prihodnje pozorno spremljati, saj že presegajo odstotek rabe večine drugih drog (z izjemo konoplje), hkrati pa izjemno malo vemo o njihovih dolgoročnih učinkih na zdravje.

Posebno pozornost je treba nameniti tudi **zlorabi zdravil**. Nemedicinska uporaba zdravil (predvsem pomirjeval) na recept med dijaki, starimi od 15 do 16 let, je v nekaterih državah ESPAD precej zaskrbljujoča, povprečje za vse države kaže, da je v letu 2019 6,6 % anketiranih vsaj enkrat v življenju že uporabilo pomirjevala, ki jim jih ni predpisal zdravnik, v Sloveniji pa 3,8 %. Poleg tega je v državah ESPAD 4 % vprašanih že uporabilo protibolečinska zdravila, da bi se »zadeli«, med slovenskimi dijaki je bil ta delež nižji in je znašal 2,1 %. Poleg tega je 3,1 % slovenskih od 15- do 16-letnikov in 3,7 % anketirancev na ravni sodelujočih držav vsaj enkrat v življenju zaužilo zdravila v kombinaciji z alkoholom.

Slika 13. Uporaba snovi za izboljšanje učinkovitosti pri učenju, pomirjeval brez recepta, protibolečinskih zdravil z namenom »zadevanja« in kombinacije tablet ter alkohola v vsem življenju (kadarkoli v življenju), Slovenija in povprečje držav ESPAD, 2019

* Vprašanje je bilo izbirno, zato podatka za povprečje držav ESPAD ni, saj ga večina držav ni vključila v vprašalnik.

Med slovenskimi dijaki narašča razširjenost novih psihoaktivnih snovi, ki je nad povprečjem držav ESPAD, med državami z visokim deležem uporabe ostaja Slovenija tudi pri hlapilih.

Snovi za izboljšanje učinkovitosti pri učenju, ki so bile v raziskavo ESPAD v letu 2019 vključene prvič, je že uporabilo kar 5,9 % slovenskih dijakov, o dolgoročnih učinkih rabe teh snovi za zdravje pa je malo znanega.

Posebno pozornost je treba nameniti tudi zlorabi psihoaktivnih zdravil.

RABA SPLETA IN IGRE NA SREČO

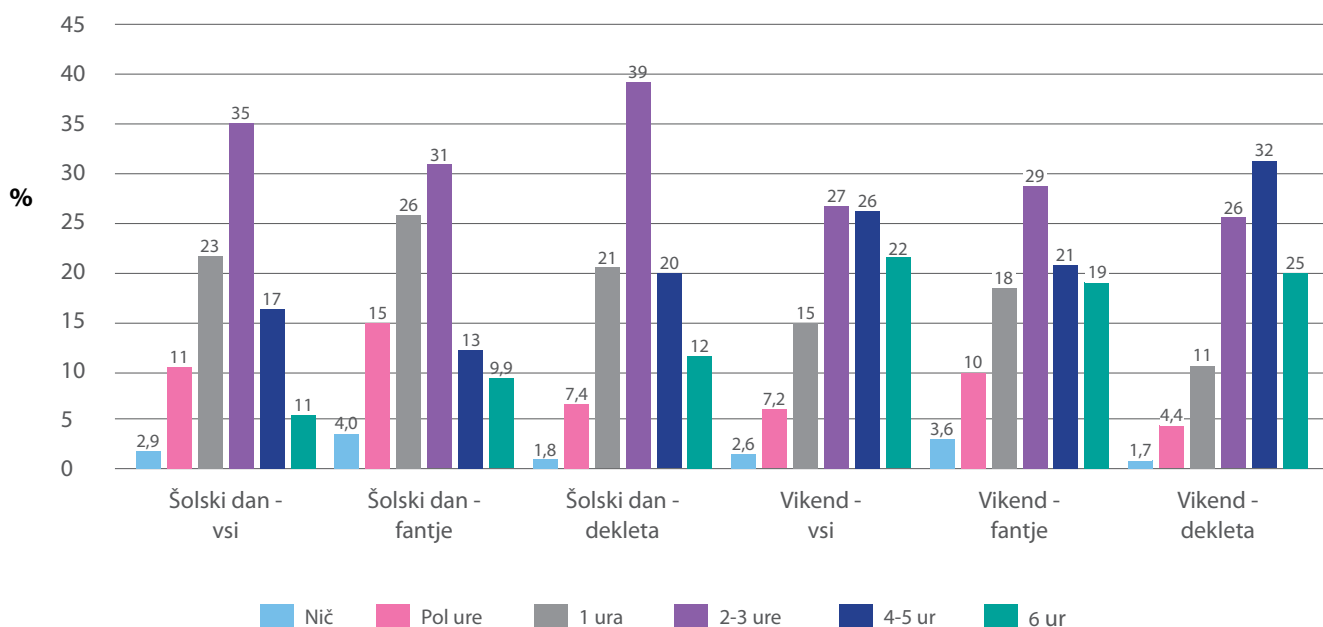
Preživljanje prostega časa na spletu je med dijaki, starimi od 15 do 16 let, vse bolj razširjeno. Kar 85,8 % slovenskih anketirancev je leta 2019 za zabavo **uporabljajo splet skoraj vsak dan** (za dopisovanje, iskanje in poslušanje glasbe, igranje iger, družabne medije, gledanje videov).

V zadnjih sedmih dneh pred raziskavo jih je na običajen šolski dan več kot tretjina porabila od 2 do 3 ure za **družabne medije**, še slaba četrtnina pa po eno uro (Slika 14). Dekleta so za družabne medije porabila več časa kot fantje, tretjina celo po štiri ure ali več. V dneh, ko ni bilo šole, so anketiranci

namenili družabnim medijem še več časa, skoraj polovica (48 %) 4 ure ali več, še dobra četrtnina pa od 2 do 3 ure (Slika 14). Štiri ure ali več je ob vikendih in praznikih porabilo za družabne medije kar 57 % deklet. Povprečje držav ESPAD kaže podobno sliko.

Med slovenskimi anketiranci se jih 68 % vsaj delno strinja s trditvijo, da za družabne medije porabijo preveč časa, v državah ESPAD pa v povprečju nekoliko manj (60 %). Poleg tega 29 % slovenskih dijakov vsaj delno priznava, da postanejo slabe volje, če ne morejo uporabljati družabnih omrežij, 54 % pa se

Slika 14. Čas, ki so ga dijaki in dijakinje v zadnjih 7 dneh namenili družabnim medijem, na tipičen šolski dan in na tipičen nešolski dan (vikend, praznik), skupaj in po spolu, Slovenija, 2019

jih vsaj delno strinja, da jih na pretirano uporabo družabnih omrežij opozarjajo starši.

V zadnjih 30 dneh pred raziskavo 42 % anketiranih slovenskih dijakov na tipičen šolski dan ni igralo **spletnih iger**, bistveno višji delež deklet (60 %) kot fantov (23 %), 12 % anketirancev je spletne igre igralo od 2 do 3 ure na tipičen šolski dan, 6,2 % pa 4 ure ali več, bistveno več fantov (od 2 do 3 ure: 20 %, 4 ali več ur: 11,2 %), razlika med spoloma je statistično značilna z močno povezavo med spremenljivkama ($\chi^2=710,141$, $df=5$, $p<0,001$; $V=0,458$, $p=0,001$) (Slika 15). Čas, ki ga fantje porabijo za igranje spletnih iger, pa se še bistveno podaljša v dnevih, ko ni šole, in sicer jih je v letu 2019 v zadnjih 30 dneh četrtnina ob vikendih ali praznikih porabila od 2 do 3 ure za spletne igre, 4 ure ali več pa celo tretjina (povprečje držav, ki sodelujejo v raziskavi, je bilo tu celo višje, in sicer je znašalo 42 %) (Slika 15).

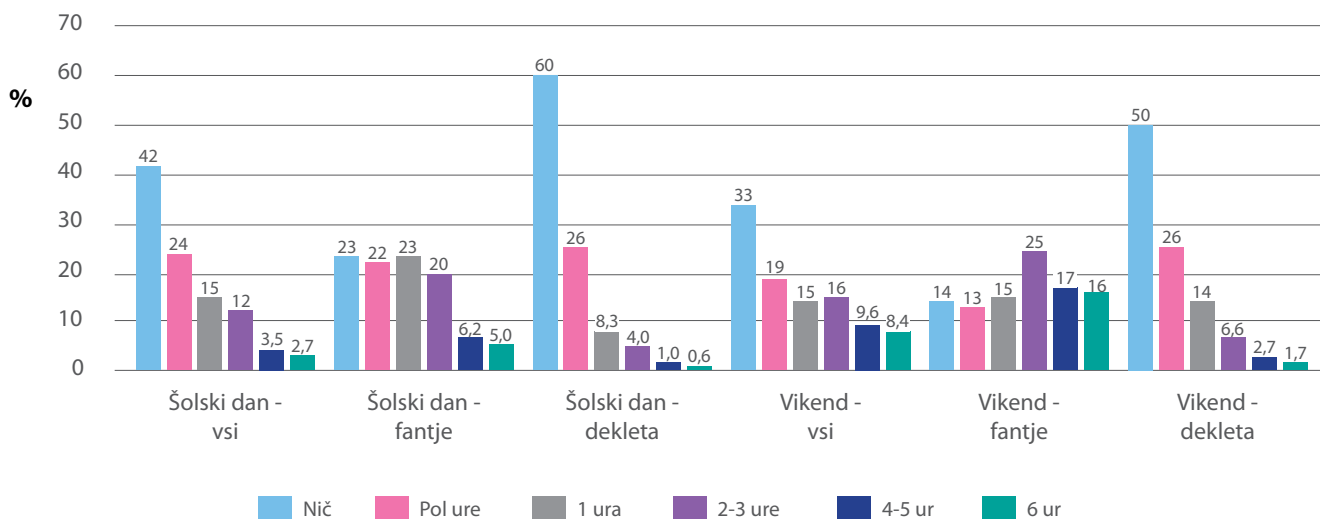
V zadnjih sedmih dneh pred raziskavo so fantje v povprečju preživeli ob spletnih igrah nekoliko več kot 3 dni, dekleta pa en dan. Ob tem se je dobra tretjina fantov strinjala s trditvijo, da preživijo preveč

časa z igranjem spletnih iger, vendar jih je hkrati kar 38 % tej trditvi odločno nasprotovalo.

Glede na podatke ESPAD sta visoka raven normalizacije **iger na srečo** v družbi in kultura teh iger v družinah pomemben dejavnik zgodnjega pojava igranja na srečo med mladostniki in razvoja problematičnega igranja na srečo v tej starostni skupini. Rezultati raziskave 2019 namreč kažejo, da so igre na srečo za denar postale priljubljena aktivnost evropskih dijakov in dijakinj, saj jih je na vprašanje o pogostosti igranja iger na srečo v državah ESPAD v povprečju 14 % odgovorilo, da so v zadnjih 12 mesecih vsaj enkrat igrali na srečo za denar, precej več fantov, kar 22 %, kot deklet (6,0 %). Podobni so tudi podatki za Slovenijo, in sicer je igre na srečo za denar v zadnjih 12 mesecih pred raziskavo igralo 13 % slovenskih anketirancev, prav tako pretežno fantje – 21 % in precej manj dekleta – 5,3 % (Slika 16). Razlika med spoloma je tudi statistično značilna ($\chi^2=195,455$, $df=3$, $p<0,001$, $V=0,242$).

Če na razširjenost igranja iger na srečo sklepamo iz vprašanja o pogostosti igranja **različnih iger na srečo**, je delež anketirancev, ki so vsaj enkrat v

Slika 15. Čas, ki so ga dijaki in dijakinje v zadnjih 30 dneh namenili spletnim igram, na tipičen šolski dan in na tipičen nešolski dan (vikend, praznik), skupaj in po spolu, Slovenija, 2019

zadnjih 12 mesecih igrali vsaj eno od štirih vrst iger, še precej višji kot pri neposrednem vprašanju, in sicer med slovenskimi anketiranci znaša 17 % (24 % med fanti in 10 % med dekleti), povprečje držav ESPAD pa celo 22 % (29 % med fanti in 15 % med dekleti). Med slovenskimi anketiranci so najbolj priljubljene stave (8,4 %, med fanti 15 %) in loterijske igre (8,3 %, med fanti 10 %), sledijo igre s kartami in kockami (5,3 %, med fanti 6,3 %) in spletni igralni avtomati (3,1 %, med fanti 4,8 %) (Slika 16). Igre na srečo na spletu je v zadnjih 12 mesecih igralo 8,3 % slovenskih anketirancev, v državah ESPAD v povprečju 7,9 %.

Presejalna vprašanja za oceno **problematičnosti iger na srečo** so pokazala, da bi to aktivnost lahko opredelili za pretirano pri 2,7 % slovenskih anketirancev (pri 5,1 % fantov in 0,5 % deklet), pri čemer se vprašanja nanašajo na pogostost in trajanje igranja

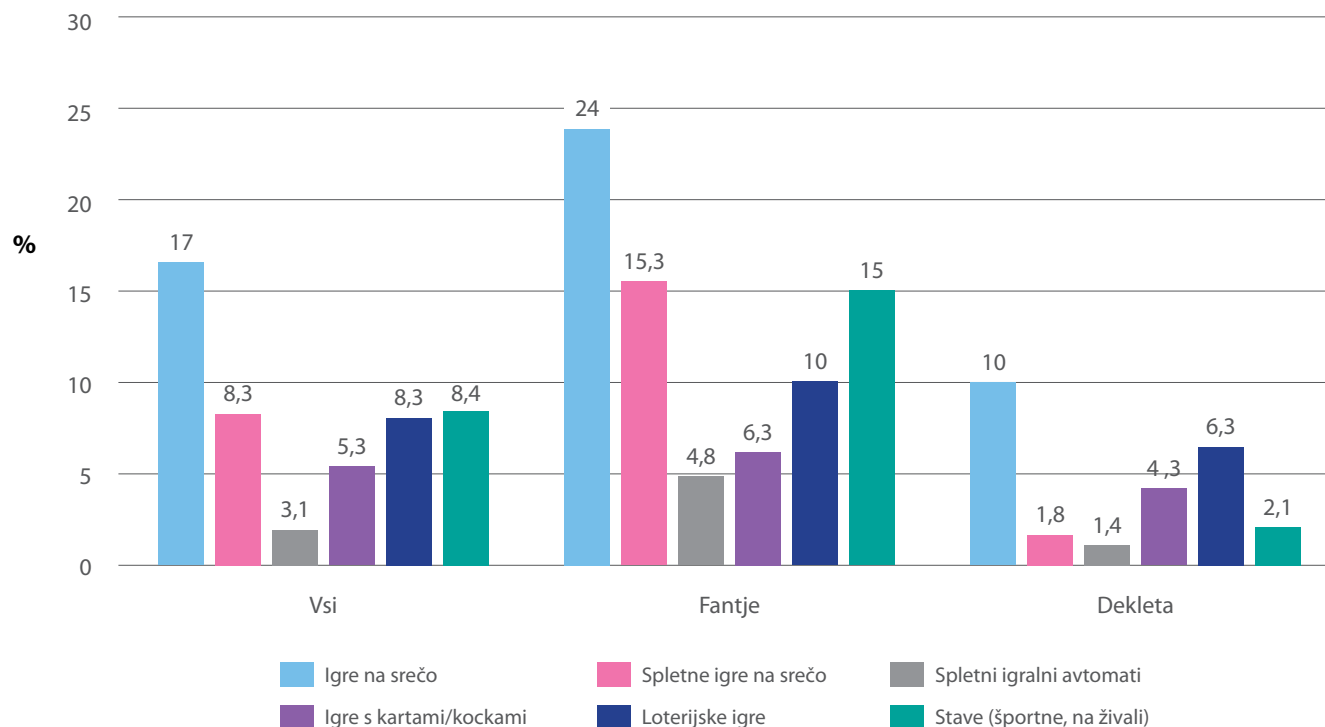
na srečo v zadnjih 12 mesecih. Pri dijakih in dijakinjah, ki pretirano igrajo igre na srečo, so pogostejša tudi druga tvegana vedenja, in sicer: pitje več kot pet pijač ob eni priložnosti v zadnjih 30 dneh (70 %), uporaba konoplje vsaj enkrat v življenju (50 %) in uporaba poživil vsaj enkrat v življenju (21 %).

Preživljanje prostega časa na spletu je med dijaki, starimi od 15 do 16 let, vse bolj razširjeno. Dekleta splet pogosteje uporabljajo za družabne medije, fantje pa za igranje iger.

Vse bolj priljubljen način preživljanja prostega časa v tej starostni skupini postajajo tudi igre na srečo za denar.

Slika 16. Igranje iger na srečo za denar vsaj enkrat v zadnjih 12 mesecih skupaj in na spletu ter igranje posameznih vrst iger, skupaj in po spolu, Slovenija, 2019

SKLEP

Zdravje mladostnikov je za družbo izjemnega pomena, zato si države na različne načine prizadevajo zmanjševati tveganja za zdravje, vključno s tveganimi vedenji. Raziskava ESPAD že več kot dve desetletji odstira tančico nad rabo različnih psihoaktivnih snovi in drugimi tveganimi vedenji med od 15- do 16-letniki, ki obiskujejo šolo, ter tako **omogoča načrtovanje ustreznih politik in ukrepov** za preprečevanje teh vedenj in zmanjševanje njihovih negativnih posledic za zdravje otrok in mladostnikov ter širšo družbo.

Tako kot sicer v družbi sta tudi med mladostniki prevladujoči psihoaktivni snovi tobak in alkohol, med nelegalnimi drogami pa močno izstopa konoplja. To kažejo tudi podatki za države, ki sodelujejo v raziskavi ESPAD, vključno s Slovenijo. V obdobju od prve izvedbe raziskave leta 1995 do zadnje v letu 2019 so države na področju psihoaktivnih snovi uvajale različne **restriktivne ukrepe, usmerjene v omejevanje dostopa do psihoaktivnih snovi**, še posebej za mladoletne osebe.

Pri **alkoholu** se vsaj v Sloveniji kaže, da je imela zakonodaja omejevanja dostopa (Zakon o omejevanju porabe alkohola (ZOPA), Uradni list RS, št. 15/03 in 27/17) in regulacije oglaševanja (Zakon o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo

v stik z živili (ZZUZIS), Uradni list RS, št. 52/00, 42/02 in 47/04 – ZdZPZ; Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah (ZAvMS), Uradni list RS, št. 87/11 in 84/15) **manjši pozitiven učinek od pričakovanega**, saj ostaja raba alkohola dolga leta zelo visoka. Raziskave o z zdravjem povezanem življenjskem slogu kažejo, da je med prebivalci Slovenije v starostni skupini 25–64 po rahlem trendu zmanjševanja tako zmernega kot tudi tvegane pitja alkohola v letih 2001–2004–2008 delež tistih, ki popijejo več kot dve (moški) oziroma več kot eno merico (ženske) alkohola na dan (torej več od količine, ki se šteje za manj tvegano pitje), ustalil pri 10 %, poleg tega se kar vsak drugi prebivalec v tej starostni skupini vsaj enkrat na leto visoko tvegano opije (tj. ob eni priložnosti spije šest ali več enot pijače (moški) oz. štiri enote ali več (ženske)).^{4,5} Registrirana poraba čistega alkohola na prebivalca, starejšega od 15 let, je v Sloveniji že vsaj od leta 2006 okoli 11 litrov in presega povprečne količine držav Evropske regije Svetovne zdravstvene organizacije.⁶ Relativno pozitiven odnos slovenske družbe do pitja alkohola se odraža tudi pri precejšnji razširjenosti uporabe med mladostniki. Po podatkih raziskave ESPAD razširjenost pitja alkohola med dijaki, starimi od 15 do 16 let, sicer upada, vendar v manjši meri kot v povprečju v državah, vključenih v raziskavo, ob tem pa je Slovenija pri vseh kazalnikih (tj. poskusil/-a

⁴ Lovrečič B, Lovrečič M. Pitje alkohola. In: Vinko M, Kofol Bric T, Korošec A, et al, eds. Z zdravjem povezan vedenjski slog prebivalcev Slovenije 2016. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje; 2018. p. 17–20.

⁵ Lovrečič B, Lovrečič M. Alkohol. In: Tomšič S, Kofol Bric T, Korošec A, et al, eds. Izzivi v izboljševanju vedenjskega sloga in zdravja: Desetletje CINDI raziskav v Sloveniji. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje; 2014. p. 71–77.

⁶ NIJZ: Registrirana poraba alkohola v Sloveniji se je v letu 2015 povečala in ostaja z javnozdravstvenega vidika še vedno previsoka [internet]. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje; 2017 [citirano 2021 Nov 30]. Dosegljivo na: <https://www.nijz.si/registrirana-poraba-alkohola-v-sloveniji-se-je-v-letu-2015-povecala-in-ostaja-z-javnozdravstvenega>

alkohol vsaj enkrat v življenju, pil/-a alkoholne pijače v zadnjih 12 mesecih in zadnjih 30 dneh pred raziskavo, opitost vsaj enkrat v življenju itd.) nad povprečjem sodelujočih držav. V prihodnje bi veljajo vlagati v promocijo zdravja na področju preprečevanja uporabe alkohola med otroki in mladostniki pa tudi širše v družbi, hkrati pa poskrbeti za dosledno izvajanje zakonodaje pri omejevanju dostopa mladostnim do alkoholnih pijač ter razmisliti o **dodatnih omejitvah oglaševanja in dostopa do alkohola** (npr. na športnih dogodkih) ter **restriktivnejši cenovni politiki**. Nedavna analiza, ki je vključevala tudi podatke ESPAD, je namreč dokazala, da omejevanje dostopa in oglaševanja ter cenovna politika pozitivno vplivajo na to, da mladostniki sploh ne začnejo piti alkoholnih pijač, tiste, ki so že uporabniki alkohola, pa visoke cene odvrtaajo od popivanja.⁷

Nekoliko bolj spodbudne rezultate, ki jih verjetno lahko vsaj delno pripišemo omejevalnim ukrepom države, v zadnjih letih pri nas spremljamo pri **kajenju tobaka**. Prepoved kajenja v zaprtih javnih in delovnih prostorih, ki je bila uvedena leta 2007 (Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov (ZOUTI-C), Uradni list RS, št. št. 60/07), sicer kratkoročno ni imela večjega vpliva na razširjenost kajenja v nobeni od skupin prebivalcev. Med respondenti v raziskavi ESPAD je do občutnega padca v razširjenosti kajenja cigaret prišlo med letoma 2011 in 2015 (z 32 % v letu 2011 na 22 % v letu 2015 v zadnjih 30 dneh pred raziskavo), ta trend pa se je v manjšem obsegu nadaljeval tudi v letu 2019 (19 % v zadnjih 30 dneh pred raziskavo). Med zadnjima dvema izvedbama raziskave

so v veljavo stopili še dodatni omejevalni ukrepi (Zakon o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov (ZOUTPI), Uradni list RS, št. 9/17 in 29/17), ki popolnoma prepovedujejo oglaševanje in promocijo tobačnih in s kajenjem tobaka povezanih izdelkov, prepovedujejo prodajo teh izdelkov mladostnim, širijo prepoved kajenja na vse povezane izdelke v vseh zaprtih javnih prostorih, uvajajo zdravstvena opozorila na embalažo izdelkov itd. Med prebivalci Slovenije, starimi od 25 do 64 let, je bil delež kadilcev v zadnjih 20 letih okoli četrtnine z izjemo leta 2008, ko je padel na dobro petino,^{8,9} podobno znižanje pa beležimo tudi v letu 2020, ko je ta delež znašal 20,4 %.¹⁰ Ob rahlem upadanju kajenja klasičnih cigaret pa beležimo precejšnjo razširjenost kajenja elektronskih cigaret in uporabo drugih tobačnih izdelkov (npr. tobak za žvečenje in njuhanje) in naprav (npr. vejpi), kar zelo verjetno nadomešča kajenje klasičnih cigaret, saj podatki raziskave ESPAD kažejo na velik odstotek dijakov, ki kadijo e-cigarete, ne pa tudi klasičnih. Posledice, ki jih bo imela **uporaba e-cigaret in drugih naprav za kajenje ter drugih oblik tobaka** (npr. tobak za žvečenje in njuhanje) za zdravje mladostnikov in populacije na splošno, pa je trenutno težko oceniti, saj gre še za slabo raziskano področje.

Tretja najbolj razširjena psihoaktivna snov in prva med prepovedanimi drogami ostaja **konoplja** tako v Sloveniji kot v drugih evropskih državah, ki sodelujejo v raziskavi. Slovenija je v zgornji tretjini držav z najvišjo razširjenostjo uporabe konoplje in precej nad povprečjem v raziskavi sodelujočih držav (vsaj enkrat v življenju je konopljo uporabilo 23 % slovenskih

⁷ Noel KJ. Associations Between Alcohol Policies and Adolescent Alcohol Use: A Pooled Analysis of GSHS and ESPAD Data. *Alcohol and Alcoholism*. 2019; 54 (6): 639–646.

⁸ Koprivnikar H. Tobak. In: Tomšič S, Kofol Bric T, Korošec A, et al, eds. Izzivi v izboljševanju vedenjskega sloga in zdravja: Desetletje CINDI raziskav v Sloveniji. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje; 2014. p. 64–70.

⁹ Koprivnikar H. Kajenje. In: Vinko M, Kofol Bric T, Korošec A, et al, eds. Z zdravjem povezan vedenjski slog prebivalcev Slovenije 2016. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje; 2018. p. 21–24.

¹⁰ NIJZ: Svetovni dan brez tobaka 2021 - "Odločeni! Opuščamo kajenje" [internet]. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje; 2021 [citirano 2021 Nov 30]. Dosegljivo na: <https://www.nijz.si/registirana-poraba-alkohola-v-sloveniji-se-je-v-letu-2015-povecala-in-ostaja-z-javnozdravstvenega>

od 15- do 16-letnikov, v povprečju v državah ESPAD pa 16 %), pri kazalniku visoko tvegane rabe te psihoaktivne snovi pa je celo na četrtem mestu (s 6,3 %). Raziskave kažejo, da mladostnike pred uporabo konoplje varuje splet dejavnikov, med katerimi so najpomembnejši: vrstniška skupina, ki ne uporablja konoplje, zaznana nedostopnost konoplje, neuporaba tobaka in alkohola. Dokazano je namreč, da je zaznana dostopnost konoplje ob izdelanih stališčih o njeni neškodljivosti vzročno povezana s pogostostjo uporabe pri mladostnikih. S stopnjevanjem zaznane dostopnosti se možnosti za uporabo konoplje močno povečujejo: tisti mladostniki, ki menijo, da jim je konoplja zlahka dostopna, imajo 4,5-krat večjo verjetnost, da jo bodo tudi uporabili. Kot kažejo podatki raziskave ESPAD, so prav pri zaznani dostopnosti konoplje slovenski anketiranci pri samem vrhu med sodelujočimi državami (kar 46 % jih meni, da je konoplja lahko ali zelo lahko dostopna, v državah ESPAD v povprečju 32 %), hkrati pa je zaznano tveganje zaradi rabe konoplje najnižje (samo 44 % slovenskih dijakov meni, da je redna raba konoplje zelo tvegana, povprečje za sodelujoče države pa je 59 %).

Hkrati bi nas moral skrbeti tudi podatek, da zaznano tveganje pri redni rabi konoplje v Sloveniji kaže precejšen trend upadanja (leta 2019 je 44 % slovenskih dijakov redno rabo konoplje ocenilo za zelo tvegano, leta 2015 55 %, leta 2011 pa 58 %). Te rezultate zagotovo lahko pripišemo vse bolj permisivnemu odnosu slovenske družbe do konoplje, ki se kaže skozi **nekritično pripisovanje zdravilnih učinkov** za vse vrste bolezni in stanj, dopuščanje odkritega oglaševanja domnevno pozitivnih vidikov ter zamegljevanje ločnice med tremi vrstami uporabe konoplje, tj.

uporabe za industrijske namene (npr. izdelava vrvi, papirja, blaga itd.), za zdravilne oz. medicinske namene (npr. za lajšanje slabosti, umirjanje ipd.) in za doseganje določenih psihoaktivnih učinkov brez medicinskih indikacij (tj. uporaba za »zadevanje«, za tovrstno uporabo se uporablja tudi s strokovnega vidika neustrezen izraz »rekreacijska uporaba«).

Različni predlogi legalizacije medicinske uporabe konoplje z dodatki vsaj delne legalizacije gojenja za lastno uporabo so k utrjevanju prepričanja o konoplji kot psihoaktivni snovi z nizkim tveganjem in kot vsesplošnem zdravilu izdatno prispevali. Vsi ti vplivi seveda niso obšli niti otrok in mladostnikov, ki pa se večinoma ne zavedajo, da je konoplja zaradi kratkoročnih in dolgoročnih učinkov na možgane nevarna droga. Kratkoročno negativno vpliva na koordinacijo, držo telesa, ravnotežje, periferni vid, krmiljenje in reakcijski čas, močno poveča tveganje za prometne nezgode,^{11,12} zato so oteženi učenje, izvajanje zahtevnih opravil, opravljanje delovnih nalog, športno udejstvovanje in upravljanje vozil, pri dolgotrajni rabi pa pride do poslabšanja spomina, pozornosti, organizacije in integracije kompleksnih informacij.^{13,14} Za zaščito mladih pred pastmi in negativnimi posledicami rabe konoplje, tako za telesni kot tudi socialni razvoj, bi tako morali s **preventivnimi dejavnostmi in promocijo zdravja** ob hkratni ustrezni **restriktivni politiki** do t. i. »uporabe za zadevanje« in do oglaševanja nedokazanih pozitivnih učinkov začeti spreminjati odnos do te droge.

Kljub relativno nizkim deležem uporabe **preostalih prepovedanih drog in drugih psihoaktivnih snovi** med populacijo od 15- do 16-letnikov v Sloveniji

11 Iversen LL. The Science of Marijuana. Oxford: Oxford University Press; 2000.

12 Asbridge M, Hayden J, Cartwright J. Acute cannabis consumption and motor vehicle collision risk: Systematic review of observational studies and meta-analysis. *BMJ*. 2012; 344: 1–9.

13 Meier MH, Caspi A, Ambler A, et al. Persistent cannabis users show neuropsychological decline from childhood to midlife. *Proceedings of the National Academy of Science of the United States of America*. 2012; 109 (40): E2657–E2664.

14 Solowij N, Stephens R, Roffman R, et al. Cognitive functioning of long-term heavy cannabis users seeking treatment. *Journal Of The American Medical Association*, 2002; 287 (9): 1123–1131.

pa bomo morali v prihodnje pogloblje spremljati trende uporabe, saj je že opaziti naraščanje deležev zaznane dostopnosti, kar je lahko napovedni dejavnik naraščajoče uporabe, kot lahko vidimo pri konoplji. Pri zaznani dostopnosti ekstazija je Slovenija celo pri vrhu med državami, sodelujočimi v raziskavi ESPAD (22 % slovenskih anketirancev namreč meni, da je ekstazi lahko ali zelo lahko dostopen), precej visoki deleži zaznane dostopnosti so tudi pri koka-inu in kreku. Posebno pozornost bo veljalo nameniti tudi novim psihoaktivnim snovem in snovem za izboljšanje kognitivnih funkcij, o katerih oblikah in učinkih vemo malo, pa tudi zlorabi zdravil.

Raziskava ESPAD poleg razširjenosti psihoaktivnih snovi vse bolj vključuje tudi **druga tvegana vedenja**, predvsem tista, ki so povezana s **pretirano uporabo spleta** in lahko vodijo v nove oblike zasvojenosti. Več kot 80 % slovenskih dijakov, starih od 15 do 16 let, vsak dan uporablja splet za prostčasne dejavnosti (npr. dopisovanje, poslušanje glasbe, igranje iger, družabni mediji, gledanje videov), ki lahko na običajen šolski dan trajajo več ur, ob vikendih pa še dlje. Kljub temu se v tej starostni skupini še vedno velika večina mladostnikov ukvarja s športno-gibalnimi dejavnostmi (več kot 90 %), precej manj pa je razširjeno branje knjig za zabavo (le 36 % slovenskih anketirancev, fantje precej manj kot dekleta). Tako kot v družbi nasploh je tudi med mladostniki vse bolj razširjeno **igranje iger na srečo**, tako na spletu kot tudi v igralnih salonih, čeprav tako v Sloveniji kot tudi v drugih državah ESPAD zakonodaja prepoveduje igranje iger na srečo mladostnikom. Kar 13 % slovenskih anketirancev je v zadnjih 12 mesecih pred raziskavo igralo igre na srečo, med katerimi so bili pretežno fantje, in sicer kar 21 %, in precej manj deklet (5,3 %). Kot je pokazala analiza na podlagi podatkov raziskave ESPAD 2015, je igranje iger na srečo povezano z uporabo alkohola, tobaka in drugih psihoaktivnih snovi (z izjemo

konoplje), »špricanjem« pouka, večernimi izhodi in ukvarjanjem s športom, med varovalne dejavnike pa lahko štejemo branje knjig za zabavo, starševski nadzor nad večernimi aktivnostmi in omejevanje denarja.¹⁵ Poleg **osveščanja staršev in mladostnikov** o pasteh igranja iger na srečo bi veljalo ob sicer restriktivni zakonodaji zagotoviti njeno dosledno spoštovanje ter razmisliti o možnostih **omejevanja dostopa mladostnikom** do iger na srečo na spletu.

Zadnja raziskava ESPAD je potekala leta 2019, torej leto pred **pandemijo covid-19**, ki je zarezala v življenje mladih, jih zaradi obvladovanja nevarne nalezljive bolezni zaprla med štiri stene brez vrstnikov in namesto v razred za več mesecev posadila pred računalnik. Mnogi so doživljali stisko zaradi revščine, stopnjevanega nasilja v družini in pomanjkljive opremljenosti za pouk na daljavo. Pandemija je poleg vsega drugega, kar je nujno za zdrav razvoj mladih, preprečila tudi izvajanje preventivnih programov (kar jih je do tedaj potekalo) na področju psihoaktivnih snovi in zdravega življenjskega sloga. Kako se bo to poznalo na z zdravjem povezanih vedenjih in zdravju mladih, lahko v danem trenutku le domnevamo. Verjetno situacija ne bo boljša.

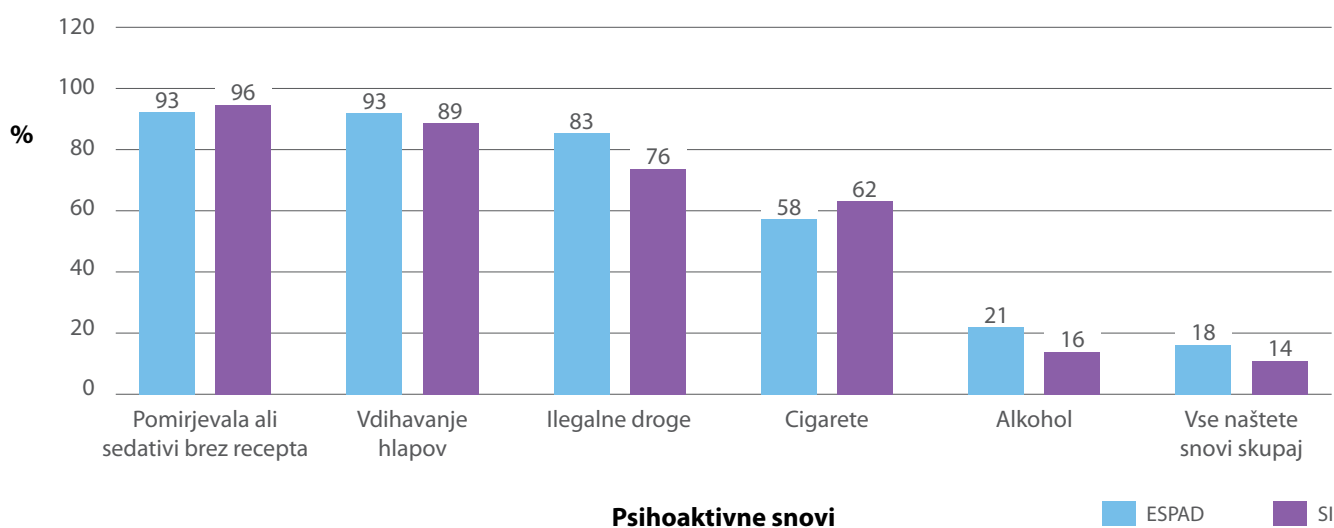
Podatki ESPAD so dobra podlaga za načrtovanje politik na področju zdravja otrok in mladostnikov, ki bi jim morali slediti akcijski načrti za program promocije zdravja otrok in mladostnikov ter seveda njihova izvedba. Vse preveč mladih se podaja v tvegano eksperimentiranje in uporabo različnih psihoaktivnih snovi ter v odvisniško vedenje pri uporabi spleta (družbena omrežja, igre, igre na srečo), da se na to ne bi odzvali. Bojimo se, da objavljanje vsebin in napotkov na spletnih straneh ne bo zadostovalo, programe promocije zdravja bi morali otrokom in mladostnikom približati na bolj neposredne načine in predvsem več vlagati v **oblikovanje njihovega zdravja naklonjenega okolja**.

¹⁵ Molinaro, S, Benedetti E, Scalese M, et al. Prevalence of youth gambling and potential influence of substance use and other risk factors throughout European countries: first results from the 2015 ESPAD study. *Addiction*. 2018; 113 (10): 1862–1873.

PRILOGA 1: DODATNE TABELE IN SLIKE

ABSTINENCA V VSEM ŽIVLJENJU

Slika 17. Abstinenca od različnih psihoaktivnih snovi v vsem življenju, povprečje držav ESPAD in Slovenija, 2019

* Med ilegalnimi drogami so upoštevane naslednje snovi: konoplja, amfetamini, kokain, krek, ekstazi, LSD ali drugi halucinogeni, heroin in GHB.

POGOSTOST UPORABE PSIHOAKTIVNIH SNOVI

Tabela 4. Pogostost uporabe cigaret, alkohola in konoplje v vsem življenju – dijaki in dijakinje skupaj (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v vsem življenju						
		0	1–2	3–5	6–9	10–19	20–39	40+
Cigarete	2015	53	16	6,5	3,7	4,6	3,3	13,1
	2019	62	12	5,9	3,6	3,4	3,0	9,5
Alkohol	2015	11	13	14	14	17	13	19
	2019	16	12	13	13	15	13	18
Cigarete	2015	53	16	6,5	3,7	4,6	3,3	13,1
	2019	62	12	5,9	3,6	3,4	3,0	9,5
Alkohol	2015	11	13	14	14	17	13	19
	2019	16	12	13	13	15	13	18
Bil/-a pijan/-a	2015	57	23	11	3,6	3,3	1,3	1,1
	2019	59	20	10	4,8	3,5	1,2	1,2
Konoplja	2015	75	9,5	4,6	2,6	2,5	1,6	4,0
	2019	76	7,9	4,2	2,5	2,7	2,1	3,8

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

Tabela 4a. Pogostost uporabe cigaret, alkohola in konoplje v vsem življenju – dijaki (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v vsem življenju						
		0	1–2	3–5	6–9	10–19	20–39	40+
Cigarete	2015	56	17	5,9	2,9	3,7	2,4	12
	2019	62	14	5,5	3,8	2,9	2,8	9,7
Alkohol	2015	9,9	11	13	14	15	13	24
	2019	14	11	12	12	13	13	24
Bil pijan	2015	55	24	11	4,0	3,7	1,2	1,6
	2019	56	20	11	4,6	4,5	1,8	1,7
Konoplja	2015	74	9,8	4,6	2,2	2,5	1,7	5,2
	2019	74	8,3	4,3	2,8	2,9	2,7	5,0

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

Tabela 4b. Pogostost uporabe cigaret, alkohola in konoplje v vsem življenju – dijakinje (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v vsem življenju						
		0	1–2	3–5	6–9	10–19	20–39	40+
Cigarete	2015	50	15	7,1	4,4	5,5	4,1	14
	2019	63	11	6,2	3,5	3,8	3,1	9,4
Alkohol	2015	12	14	15	14	18	12	14
	2019	18	13	14	13	16	13	13
Bila pijana	2015	59	22	10	3,2	2,9	1,4	0,7
	2019	61	20	9,5	5,0	2,7	0,7	0,7
Konoplja	2015	76	9,3	4,7	2,9	2,5	1,6	2,8
	2019	79	7,6	4,2	2,2	2,6	1,5	2,7

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

Tabela 5. Pogostost uporabe drugih psihoaktivnih snovi v vsem življenju – dijaki in dijakinje skupaj (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v vsem življenju		
		0	1–2	3 ali več
Katerakoli ilegalna droga*	2015	74	9,4	17
	2019	76	7,7	16
Katerakoli ilegalna droga razen konoplje**	2015	94	2,0	3,4
	2019	95	2,2	2,6
Vbrizgavanje droge z iglo	2015	99	0,3	0,3
	2019	100	0,4	0,2
Amfetamini	2015	99	0,4	0,5
	2019	99	0,8	0,5
Metamfetamini	2015	98	1,2	1,0
	2019	98	1,4	0,6
LSD ali drugi halucinogeni	2015	98	1,1	0,4
	2019	97	2,6	0,6

Nadaljevanje tabele

2015/2019		Število priložnosti v vsem življenju		
		0	1-2	3 ali več
Krek	2015	99	0,6	0,6
	2019	99	0,6	0,3
Kokain	2015	98	1,4	0,8
	2019	97	2,2	0,7
Ekstazi	2015	98	1,4	0,8
	2019	97	2,1	0,8
Heroin	2015	99	0,4	0,4
	2019	99	0,6	0,1
Izmišljena droga	2015	99	0,2	0,1
	2019	99	0,3	0,1
Pomirjevala ali sedativi brez recepta	2015	97	1,8	1,2
	2019	96	2,5	1,3
»Čarobne gobice«	2015	97	2,2	0,8
	2019	97	2,4	0,6
GHB	2015	99	0,1	0,2
	2019	99	0,4	0,1
Vdihavanje hlapov	2015	86	8,4	5,6
	2019	89	7,3	3,5
Anabolični steroidi	2015	100	0,2	0,3
	2019	99	0,4	0,1
Kombinacija alkohola in tablet	2015	97	1,9	1,2
	2019	97	2,1	1,0

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

* Upoštevane so naslednje snovi: konoplja, amfetamini, LSD/halucinogeni, kreki, kokain, heroin, ekstazi, GHB.

** Upoštevane so naslednje snovi: amfetamini, LSD/halucinogeni, kreki, kokain, heroin, ekstazi, GHB.

Tabela 5a. Pogostost uporabe drugih psihoaktivnih snovi v vsem življenju – dijaki (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v vsem življenju		
		0	1–2	3 ali več
Katerakoli ilegalna droga*	2015	73	9,5	17
	2019	73	8,1	19
Katerakoli ilegalna droga razen konoplje**	2015	95	1,7	3,7
	2019	94	2,2	3,9
Vbrizgavanje droge z iglo	2015	99	0,4	0,3
	2019	100	0,1	0,2
Amfetamini	2015	99	0,4	0,6
	2019	99	0,7	0,5
Metamfetamini	2015	98	0,7	0,9
	2019	98	1,5	0,6
LSD ali drugi halucinogeni	2015	99	1,0	0,5
	2019	97	2,6	0,9
Krek	2015	99	0,7	0,6
	2019	99	0,7	0,3
Kokain	2015	98	0,6	1,1
	2019	97	2,3	0,8
Ekstazi	2015	98	1,6	0,8
	2019	97	2,3	0,8
Heroin	2015	99	0,2	0,5
	2019	100	0,3	0,1
Izmišljena droga	2015	100	0,2	0,3
	2019	100	0,1	0,1
Pomirjevala ali sedativi brez recepta	2015	98	1,1	1,3
	2019	97	1,9	0,9
»Čarobne gobice«	2015	97	2,4	1,0
	2019	96	2,9	0,9
GHB	2015	99	0,2	0,4
	2019	100	0,2	0,1

Nadaljevanje tabele

2015/2019		Število priložnosti v vsem življenju		
		0	1–2	3 ali več
Vdihavanje hlapov	2015	86	7,1	6,7
	2019	89	7,8	3,6
Anabolični steroidi	2015	99	0,4	0,4
	2019	99	0,6	0,1
Kombinacija alkohola in tablet	2015	98	0,9	0,8
	2019	98	1,4	0,8

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

* Upoštevane so naslednje snovi: konoplja, amfetamini, LSD/halucinogeni, krek, kokain, heroin, ekstazi, GHB.

** Upoštevane so naslednje snovi: amfetamini, LSD/halucinogeni, krek, kokain, heroin, ekstazi, GHB.

Tabela 5b. Pogostost uporabe drugih psihoaktivnih snovi v vsem življenju – dijakinje (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v vsem življenju		
		0	1–2	3 ali več
Katerakoli ilegalna droga*	2015	75	9,3	16
	2019	76	7,7	16
Katerakoli ilegalna droga razen konoplje**	2015	94	2,3	3,3
	2019	94	2,3	3,7
Vbrizgavanje droge z iglo	2015	99	0,3	0,4
	2019	100	0,4	0,2
Amfetamini	2015	99	0,4	0,4
	2019	99	0,8	0,5
Metamfetamini	2015	97	2,0	0,6
	2019	98	1,4	0,6
LSD ali drugi halucinogeni	2015	96	1,2	0,6
	2019	97	2,6	0,4

Nadaljevanje tabele

2015/2019		Število priložnosti v vsem življenju		
		0	1–2	3 ali več
Krek	2015	99	0,5	0,7
	2019	99	0,6	0,2
Kokain	2015	97	2,0	0,6
	2019	97	2,1	0,7
Ekstazi	2015	98	1,3	0,8
	2019	97	2,0	0,8
Heroin	2015	99	0,6	0,5
	2019	99	0,9	0,1
Izmišljena droga	2015	100	0,1	0,2
	2019	100	0,3	0,1
Pomirjevala ali sedativi brez recepta	2015	96	2,4	1,5
	2019	95	3,0	1,8
»Čarobne gobice«	2015	97	2,0	0,8
	2019	98	2,0	0,5
GHB	2015	100	0,1	0,2
	2019	99	0,6	0,1
Vdihavanje hlapov	2015	86	9,6	4,8
	2019	90	6,7	3,3
Anabolični steroidi	2015	100	0,0	0,4
	2019	100	0,2	0,1
Kombinacija alkohola in tablet	2015	96	2,8	1,5
	2019	96	2,7	1,2

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

* Upoštevane so naslednje snovi: konoplja, amfetamini, LSD/halucinogeni, kreka, kokain, heroin, ekstazi, GHB.

** Upoštevane so naslednje snovi: amfetamini, LSD/halucinogeni, kreka, kokain, heroin, ekstazi, GHB.

Tabela 6. Pogostost uporabe psihoaktivnih snovi v zadnjih 12 mesecih – dijaki in dijakinje skupaj (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v zadnjih 12 mesecih						
		0	1–2	3–5	6–9	10–19	20–39	40+
Alkohol	2015	20	21	17	14	13	7,0	6,9
	2019	24	20	16	13	12	7,7	7,1
Bil/-a pijan/-a	2015	65	24	5,9	2,5	1,7	0,7	0,3
	2019	66	21	7,4	2,9	1,5	0,8	0,5
Konoplja	2015	79	9,2	3,8	2,2	1,9	1,5	2,6
	2019	80	8,0	3,5	2,4	2,3	1,8	2,2

2015/2019		Število priložnosti v zadnjih 12 mesecih		
		0	1–2	3 ali več
Vdihavanje hlapov	2015	94	3,0	2,5
	2019	96	3,0	1,3
Ekstazi	2015	99	1,0	0,4
	2019	98	1,8	0,5

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

Tabela 6a. Pogostost uporabe psihoaktivnih snovi v zadnjih 12 mesecih – dijaki (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v zadnjih 12 mesecih						
		0	1–2	3–5	6–9	10–19	20–39	40+
Alkohol	2015	19	19	17	14	14	7,6	9,3
	2019	23	18	15	11	14	8,4	11
Bil pijan	2015	65	24	5,6	2,9	1,6	0,9	0,4
	2019	64	21	7,0	3,1	2,6	0,9	0,9
Konoplja	2015	78	9,0	3,4	2,4	1,6	1,6	3,6
	2019	78	7,8	3,9	2,8	2,8	2,4	2,6

Nadaljevanje tabele

2015/2019		Število priložnosti v zadnjih 12 mesecih		
		0	1–2	3 ali več
Vdihavanje hlapov	2015	94	2,8	2,8
	2019	95	3,4	1,3
Ekstazi	2015	98	1,3	0,5
	2019	97	2,1	0,6

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

Tabela 6b. Pogostost uporabe psihoaktivnih snovi v zadnjih 12 mesecih – dijakinje (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v zadnjih 12 mesecih						
		0	1–2	3–5	6–9	10–19	20–39	40+
Alkohol	2015	21	23	18	14	13	6,4	4,8
	2019	26	22	17	15	10	7,1	3,5
Bila pijana	2015	66	23	6,1	2,1	1,8	0,5	0,2
	2019	67	21	7,7	2,8	0,6	0,6	0,1
Konoplja	2015	79	9,5	4,1	2,0	2,2	1,3	1,6
	2019	82	8,1	3,2	2,0	1,9	1,2	1,7

2015/2019		Število priložnosti v zadnjih 12 mesecih		
		0	1–2	3 ali več
Vdihavanje hlapov	2015	94	3,2	2,5
	2019	96	2,7	1,3
Ekstazi	2015	99	0,8	0,5
	2019	98	1,6	0,5

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

Tabela 7. Pogostost uporabe psihoaktivnih snovi v zadnjih 30 dneh – dijaki in dijakinje skupaj
(v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v zadnjih 30 dneh						
		0	1–2	3–5	6–9	10–19	20–39	40+
Alkoholne pijače								
Katerakoli alkoholna pijača	2015	48	26	13	6,7	4,4	1,7	0,9
	2019	50	24	12	6,3	4,3	1,9	1,2
Pivo	2015	62	22	9,0	4,5	2,1	0,9	0,3
	2019	64	20	7,5	4,3	2,7	1,5	0,4
Alkopopi*	2015	75	15	5,3	2,7	1,1	0,4	0,2
	2019	70	17	7,1	3,0	2,0	0,8	0,3
Vino	2015	59	24	9,0	4,4	2,5	1,0	0,6
	2019	65	20	7,4	3,5	2,5	1,2	0,3
Žgane pijače	2015	61	21	9,2	5,5	2,2	1,0	0,7
	2019	61	21	9,3	4,7	3,1	0,9	0,6
Bil/-a pijan/-a	2015	86	11	1,7	0,8	0,3	0,2	0,1
	2019	86	11	2,1	0,6	0,4	0,1	0,1
Druge psihoaktivne snovi								
Konoplja	2015	88	5,9	2,0	1,3	1,2	0,6	1,0
	2019	89	5,4	2,5	1,3	0,9	0,6	0,9
2015/2019		Število cigaret v zadnjih 30 dneh						
		0	< 1/ teden	< 1/dan	1–5	6–10	11–20	< 21
Cigarete	2015	78	7,6	3,3	6,0	3,3	1,3	0,7
	2019	81	7,0	2,6	4,9	2,2	1,6	0,7
2019		Pogostost kajenja e-cigaret v zadnjih 30 dneh						
		Sploh ne	Manj kot enkrat na teden	Vsaj enkrat na teden	Skoraj vsak dan ali vsak dan			
E-cigarete	2019	84	10	3,0	3,1			

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

* Ustekleničene predpripravljene mešanice alkoholnih in brezalkoholnih pijač

Tabela 7a. Pogostost uporabe psihoaktivnih snovi v zadnjih 30 dneh – dijaki (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v zadnjih 30 dneh						
		0	1–2	3–5	6–9	10–19	20–39	40+
Alkoholne pijače								
Katerakoli alkoholna pijača	2015	45	25	14	8,2	5,8	2,1	1,3
	2019	46	23	12	8,6	5,6	2,7	2,0
Pivo	2015	51	25	13	6,9	2,6	1,6	0,5
	2019	55	22	9,9	6,9	4,3	2,0	0,7
Alkopopi*	2015	74	14	6,5	3,4	1,4	0,3	0,4
	2019	69	16	7,3	3,7	2,7	0,8	0,4
Vino	2015	58	22	8,9	5,8	2,8	1,2	0,9
	2019	64	18	7,8	4,2	4,0	1,2	0,4
Žgane pijače	2015	62	19	8,4	6,2	2,5	0,8	0,7
	2019	60	20	10	5,3	3,2	1,3	0,5
Bil pijan	2015	86	9,9	1,9	1,1	0,5	0,2	0,2
	2019	84	12	2,5	0,8	0,4	0,2	0,1
Druge psihoaktivne snovi								
Konoplja	2015	87	5,8	1,9	1,8	1,5	0,8	1,6
	2019	87	6,0	2,7	1,5	0,9	0,6	1,2
2015/2019		Število cigaret v zadnjih 30 dneh						
		0	< 1/ teden	< 1/dan	1–5	6–10	11–20	< 21
Cigarete	2015	81	6,2	2,3	5,0	3,7	1,4	0,8
	2019	82	6,5	2,1	4,6	2,5	1,5	0,9
2019		Pogostost kajenja e-cigaret v zadnjih 30 dneh						
		Sploh ne	Manj kot enkrat na teden	Vsaj enkrat na teden	Skoraj vsak dan ali vsak dan			
E-cigarete	2019	81	11	4,1	3,5			

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

* Ustekleničene predpripravljene mešanice alkoholnih in brezalkoholnih pijač

Tabela 7b. Pogostost uporabe psihoaktivnih snovi v zadnjih 30 dneh – dijakinje (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v zadnjih 30 dneh						
		0	1–2	3–5	6–9	10–19	20–39	40+
Alkoholne pijače								
Katerakoli alkoholna pijača	2015	51	26	13	5,4	3,2	1,3	0,5
	2019	54	25	12	4,2	3,1	1,1	0,4
Pivo	2015	72	19	5,6	2,2	1,5	0,2	0,2
	2019	73	18	5,3	1,9	1,1	1,1	0,1
Alkopopi*	2015	77	15	4,2	2,0	0,9	0,6	0,1
	2019	71	18	7,0	2,3	1,4	0,9	0,2
Vino	2015	59	26	9,1	3,2	2,3	0,8	0,4
	2019	66	22	7,0	2,8	1,1	1,3	0,2
Žgane pijače	2015	59	23	10	4,9	2,0	1,2	0,6
	2019	61	22	8,6	4,1	3,1	0,6	0,7
Bila pijana	2015	86	12	1,4	0,4	0,2	0,2	0,1
	2019	87	11	1,7	0,5	0,3	0,1	0,0
Druge psihoaktivne snovi								
Konoplja	2015	89	6,1	2,1	0,9	1,0	0,4	0,4
	2019	90	4,8	2,3	1,1	1,0	0,6	0,5
2015/2019		Število cigaret v zadnjih 30 dneh						
		0	< 1 teden	< 1/dan	1–5	6–10	11–20	< 21
Cigarete	2015	75	8,8	4,2	7,0	2,9	1,3	0,7
	2019	80	7,5	3,0	5,1	1,9	1,8	0,5
2019		Pogostost kajenja e-cigaret v zadnjih 30 dneh						
		Sploh ne	Manj kot enkrat na teden	Vsaj enkrat na teden	Skoraj vsak dan ali vsak dan			
E-cigarete	2019	87	8,3	2,0	2,8			

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

* Ustekleničene predpripravljene mešanice alkoholnih in brezalkoholnih pijač

RAZŠIRJENOST UPORABE VODNE PIPE, TOBAKA ZA ŽVEČENJE OZ. NJUHANJE TER TOBAKA, KI SE SEGREVA IN NE GORI

Tabela 8. Uporaba vodne pipe, tobaka za žvečenje oz. njuhanje ter tobaka, ki se segreva, a ne gori, Slovenija, 2019

2019	V zadnjih 30 dneh	V zadnjih 12 mesecih	Pred več kot 12 meseci	Nikoli
	Dijaki in dijakinje skupaj			
Vodna pipa	6,3	10	6,8	85
Tobak za žvečenje/njuhanja	2,4	2,0	1,0	96
Tobak, ki se segreva, a ne gori	1,4	1,3	0,9	97
	Dijaki			
Vodna pipa	6,8	12	7,1	82
Tobak za žvečenje/njuhanja	3,0	2,6	0,9	95
Tobak, ki se segreva, a ne gori	1,5	1,6	0,6	97
	Dijakinje			
Vodna pipa	5,9	8,0	6,6	88
Tobak za žvečenje/njuhanja	1,8	1,5	1,0	98
Tobak, ki se segreva, a ne gori	1,2	1,1	1,1	98

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

ZAZNANA DOSTOPNOST PSIHOAKTIVNIH SNOVI TER DOSTOPNOST NAKUPA ALKOHOLNIH PIJAČ

Tabela 9. Zaznana dostopnost psihoaktivnih snovi (odgovori »zelo lahko« in »precej lahko«, v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

Psihoaktivna snov	2015			2019		
	M	Ž	VSI	M	Ž	VSI
Cigarete	66	66	66	64	60	62
Alkoholne pijače						
Pivo	76	75	75	75	74	75
Alkopopi*	63	64	64	67	65	66
Vino	16	18	17	22	21	22
Žgane pijače	54	53	54	56	53	55
Druge psihoaktivne snovi						
Konoplja	47	44	45	49	42	46
Amfetamini	7,5	7,6	7,6	10	8,0	9,1
Ekstazi	16	18	17	22	21	22
Pomirjevala ali sedativi brez recepta	18	32	21	20	21	20

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

* Ustekleničene predpripravljene mešanice alkoholnih in brezalkoholnih pijač

Tabela 10. Pogostost nakupov alkoholnih pijač v trgovini v zadnjih 30 dneh – dijaki in dijakinje skupaj (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v zadnjih 30 dneh					
		0	1–2	3–5	6–9	10–19	20 ali več
Pivo	2015	90	7,1	2,4		0,1	0,5
	2019	90	6,6	1,7	0,8	0,3	0,4
Alkopopi*	2015	94	4,0	1,8		0,2	0,4
	2019	93	4,2	1,6	0,5	0,2	0,1
Vino	2015	92	4,9	2,4		0,1	0,5
	2019	94	3,4	1,4	0,5	0,2	0,2

Nadaljevanje tabele

2015/2019		Število priložnosti v zadnjih 30 dneh					
		0	1–2	3–5	6–9	10–19	20 ali več
Žgane pijače	2015	91	5,4	2,5		0,4	0,5
	2019	92	4,7	1,7	0,8	0,3	0,3

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

* Ustekleničene predpripravljene mešanice alkoholnih in brezalkoholnih pijač

Tabela 10a. Pogostost nakupov alkoholnih pijač v trgovini v zadnjih 30 dneh – dijaki (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v zadnjih 30 dneh					
		0	1–2	3–5	6–9	10–19	20 ali več
Pivo	2015	85	9,8	3,7		0,2	0,9
	2019	86	8,9	2,6	1,1	0,4	0,7
Alkopopi*	2015	92	4,7	2,3		0,1	0,8
	2019	92	4,9	2,0	0,8	0,2	0,2
Vino	2015	90	5,8	3,0		0,1	0,9
	2019	93	4,2	1,7	0,6	0,3	0,2
Žgane pijače	2015	90	5,8	3,1		0,4	1,0
	2019	91	5,4	1,9	1,0	0,4	0,4

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

* Ustekleničene predpripravljene mešanice alkoholnih in brezalkoholnih pijač

Tabela 10b. Pogostost nakupov alkoholnih pijač v trgovini v zadnjih 30 dneh – dijakinje (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v zadnjih 30 dneh					
		0	1–2	3–5	6–9	10–19	20 ali več
Pivo	2015	94	4,7	1,2		0,1	0,1
	2019	94	4,4	0,7	0,5	0,1	0,1
Alkopopi	2015	95	3,4	1,4		0,2	0,1
	2019	95	3,6	1,3	0,2	0,2	0,1
Vino	2015	94	4,2	1,9		0,1	0,1
	2019	96	2,6	1,1	0,5	0,1	0,2
Žgane pijače	2015	93	5,2	2,0		0,3	0,0
	2019	94	4,1	1,5	0,6	0,1	0,2

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

* Ustekleničene predpripravljene mešanice alkoholnih in brezalkoholnih pijač

Tabela 11. Pogostost nakupov alkoholnih pijač v pabu, baru, restavraciji ... v zadnjih 30 dneh – dijaki in dijakinje skupaj (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v zadnjih 30 dneh					
		0	1–2	3–5	6–9	10–19	20 ali več
Pivo	2015	76	16	7,0		0,8	0,7
	2019	76	15	5,9	2,0	0,4	0,7
Alkopopi*	2015	85	10	4,2		0,3	0,4
	2019	83	11	4,0	1,5	0,4	0,4
Vino	2015	80	12	6,3		0,7	0,6
	2019	81	12	4,3	1,6	0,5	0,4
Žgane pijače	2015	75	14	8,7		0,8	0,8
	2019	77	14	6,1	2,3	0,8	0,6

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

Tabela 11a. Pogostost nakupov alkoholnih pijač v pabu, baru, restavraciji ... v zadnjih 30 dneh – dijaki (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v zadnjih 30 dneh					
		0	1–2	3–5	6–9	10–19	20 ali več
Pivo	2015	67	20	11		1,3	1,1
	2019	67	20	7,9	3,4	0,7	1,1
Alkopopi*	2015	84	9,6	4,9		0,5	0,7
	2019	83	9,7	4,4	2,0	0,2	0,6
Vino	2015	79	12	7,0		1,2	1,0
	2019	79	12	5,1	2,3	0,6	0,6
Žgane pijače	2015	76	13	8,0		0,8	1,2
	2019	77	13	5,9	2,3	0,6	0,7

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

Tabela 11b. Pogostost nakupov alkoholnih pijač v pabu, baru, restavraciji ... v zadnjih 30 dneh – dijakinje (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Število priložnosti v zadnjih 30 dneh					
		0	1–2	3–5	6–9	10–19	20 ali več
Pivo	2015	83	12	3,8		0,4	0,3
	2019	84	11	4,1	0,8	0,1	0,2
Alkopopi*	2015	86	9,9	3,7		0,1	0,2
	2019	84	11	3,6	0,9	0,5	0,2
Vino	2015	81	13	5,6		0,3	0,1
	2019	82	13	3,6	0,9	0,4	0,2
Žgane pijače	2015	74	15	9,4		0,9	0,5
	2019	77	14	6,2	2,3	0,9	0,4

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

ZAZNANO TVEGANJE ZARADI UPORABE PSIHOAKTIVNIH SNOVI

Tabela 12. Zaznano tveganje zaradi uporabe psihoaktivnih snovi – dijaki in dijakinje skupaj (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Koliko ljudi tvegajo pri naštetih vedenjih			
		Ne oz. malo tvegajo	Zmerno tvegajo	Veliko tvegajo	Ne vem
Cigarete					
Kadijo občasno	2015	57	29	11	3,8
	2019	48	33	13	5,7
Kadijo eno ali več škatlic na dan	2015	14	27	54	3,9
	2019	9,7	24	61	5,8
Alkohol					
Skoraj vsak dan ena ali dve pijači	2015	41	38	17	4,4
	2019	38	37	19	6,6
4 ali 5 pijač skoraj vsak dan	2015	13	29	54	4,3
	2019	10	23	60	6,7
5 ali več pijač vsak konec tedna	2015	22	37	36	5,5
	2019	17	29	46	8,4
Druge psihoaktivne snovi					
Poskusijo konopljo enkrat ali dvakrat	2015	57	17	18	7,7
	2019	59	15	13	13
Priložnostno kadijo konopljo	2015	36	32	24	7,6
	2019	40	30	17	13
Redno kadijo konopljo	2015	18	19	55	8
	2019	20	23	44	13
Poskusijo amfetamine enkrat ali dvakrat	2015	27	30	29	14
	2019	25	27	27	21
Redno jemljejo amfetamine	2015	4,5	7,9	72	15
	2019	4,0	10	64	21
Druge psihoaktivne snovi					
Poskusijo ekstazi enkrat ali dvakrat	2015	34	28	26	12
	2019	33	25	24	18

Nadaljevanje tabele

2015/2019		Koliko ljudi tvegajo pri naštetih vedenjih			
		Ne oz. malo tvegajo	Zmerno tvegajo	Veliko tvegajo	Ne vem
Redno jemljejo ekstazi	2015	4,7	9,8	74	11
	2019	4,6	13	65	17

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

Tabela 12a. Zaznano tveganje zaradi uporabe psihoaktivnih snovi – dijaki (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Koliko ljudi tvegajo pri naštetih vedenjih			
		Ne oz. malo tvegajo	Zmerno tvegajo	Veliko tvegajo	Ne vem
Cigarete					
Kadijo občasno	2015	54	29	11	5,8
	2019	46	31	14	8,0
Kadijo eno ali več škatlic na dan	2015	15	30	49	6,3
	2019	11	24	57	8,1
Alkohol					
Skoraj vsak dan ena ali dve pijači	2015	47	34	13	6,6
	2019	46	31	14	8,8
4 ali 5 pijač skoraj vsak dan	2015	17	32	44	6,7
	2019	14	27	50	9,1
5 ali več pijač vsak konec tedna	2015	25	34	33	7,7
	2019	22	28	40	11
Druge psihoaktivne snovi					
Poskusijo konopljo enkrat ali dvakrat	2015	56	16	18	10
	2019	59	14	12	16
Druge psihoaktivne snovi					
Priložnostno kadijo konopljo	2015	39	27	24	10
	2019	43	26	15	16

Nadaljevanje tabele

2015/2019		Koliko ljudi tvegajo pri naštetih vedenjih			
		Ne oz. malo tvegajo	Zmerno tvegajo	Veliko tvegajo	Ne vem
Redno kadijo konopljo	2015	23	20	46	11
	2019	25	23	36	16
Poskusijo amfetamine enkrat ali dvakrat	2015	23	27	33	17
	2019	24	32	30	23
Redno jemljejo amfetamine	2015	6,0	8,6	67	19
	2019	4,7	11	60	24
Poskusijo ekstazi enkrat ali dvakrat	2015	30	27	28	15
	2019	31	23	26	20
Redno jemljejo ekstazi	2015	6,6	10	68	15
	2019	5,4	15	60	20

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

Tabela 12b. Zaznano tveganje zaradi uporabe psihoaktivnih snovi – dijakinje (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		Koliko ljudi tvegajo pri naštetih vedenjih			
		Ne oz. malo tvegajo	Zmerno tvegajo	Veliko tvegajo	Ne vem
Cigarete					
Kadijo občasno	2015	59	30	10	1,8
	2019	50	34	12	3,6
Kadijo eno ali več škatlic na dan	2015	13	25	60	1,7
	2019	8,4	23	65	3,6
Alkohol					
Skoraj vsak dan ena ali dve pijači	2015	35	42	20	2,3
	2019	31	42	23	4,6
4 ali 5 pijač skoraj vsak dan	2015	8,9	26	63	2,1
	2019	6,1	20	69	4,5

Nadaljevanje tabele

2015/2019		Koliko ljudi tvegajo pri naštetih vedenjih			
		Ne oz. malo tvegajo	Zmerno tvegajo	Veliko tvegajo	Ne vem
5 ali več pijač vsak konec tedna	2015	19	39	39	3,4
	2019	13	29	52	6,4
Druge psihoaktivne snovi					
Poskusijo konopljo enkrat ali dvakrat	2015	59	18	18	5,2
	2019	58	17	14	11
Priložnostno kadijo konopljo	2015	34	37	23	5,3
	2019	37	34	18	10
Redno kadijo konopljo	2015	13	18	64	5,1
	2019	16	22	52	10
Poskusijo amfetamine enkrat ali dvakrat	2015	31	33	26	11
	2019	27	30	25	19
Redno jemljejo amfetamine	2015	3,2	7,4	78	12
	2019	3,3	9,2	69	18
Poskusijo ekstazi enkrat ali dvakrat	2015	37	30	24	9,8
	2019	36	27	21	15
Redno jemljejo ekstazi	2015	3,0	9,4	80	7,9
	2019	3,8	11	70	15

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

STAROST OB PRVI UPORABI PSIHOAKTIVNE SNOVI

Tabela 13. Starost ob prvi uporabi psihoaktivne snovi – dijaki in dijakinje skupaj (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		STAROST								
		Nikoli	9-	10	11	12	13	14	15	16+
Cigarete, e-cigarete										
Prva cigareta	2015	53	3,5	2,2	2,1	4,7	8,1	13	13	1,1
	2019	62	2,3	1,6	1,4	3,0	5,3	11	13	1,2
Dnevno kajenje	2015	85	0,2	0,2	0,2	0,6	1,2	3,0	8,3	1,4
	2019	88	0,1	0,1	0,1	0,4	0,7	2,0	6,8	1,3
Prva e-cigareta	2019	67	0,8	0,6	0,7	1,7	5,6	11	12	0,7
E-cigarete dnevno	2019	93	0,1	0,3	0,1	0,2	0,9	1,5	3,2	0,5
Alkohol										
Pivo (vsaj en kozarec)	2015	28	11	7,8	5,7	11	13	15	8,7	0,6
Alkopop pijače (vsaj en kozarec)		41	3,8	4,3	5,2	7,8	12	14	11	0,8
Vino (vsaj en kozarec)		27	7,3	6,0	6,0	9,0	14	17	13	1,0
Žgane pijače (vsaj en kozarec)		34	2,0	1,9	2,4	4,7	10	21	22	2,1
Katerakoli alkoholna pijača	2019	19	6,9	3,6	4,3	9,3	13	23	19	1,1
Bil/a pijan/a	2015	52	0,7	0,5	0,3	1,3	4,3	16	22	2,2
	2019	54	0,5	0,2	0,3	1,6	3,7	15	23	2,1
Druge droge										
Marihuana ali hašiš	2015	74	0,4	0,1	0,2	0,5	2,8	7,3	13	1,7
	2019	76	0,1	0,1	0,1	0,7	2,2	7,7	12	1,2
Amfetamini/ metamfetamini	2015	98	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,4	0,7	0,2
	2019	98	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	1,1	0,0
Ekstazi	2015	98	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,5	0,8	0,1
	2019	97	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,6	1,9	0,1

Nadaljevanje tabele

2015/2019		STAROST								
		Nikoli	9-	10	11	12	13	14	15	16+
Druge droge										
Kombinacija alkohola in tablet	2015	97	0,1	0,0	0,1	0,2	0,3	1,0	1,5	0,2
	2019	97	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2	1,0	1,6	0,2
Pomirjevala ali sedativi brez recepta	2015	97	0,4	0,3	0,1	0,3	0,6	0,5	1,1	0,1
	2019	96	0,1	0,3	0,1	0,1	0,4	0,9	2,0	0,1
Vdihavanje hlapov	2015	90	1,6	1,1	0,7	1,0	1,9	2,0	0,9	0,1
	2019	92	1,1	0,7	0,7	1,1	1,2	1,7	1,2	0,1

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

Tabela 13a. Starost ob prvi uporabi psihoaktivne snovi – dijaki (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		STAROST								
		Nikoli	9-	10	11	12	13	14	15	16+
Cigarete, e-cigarete										
Prva cigareta	2015	56	4,2	2,5	2,0	4,9	7,6	11	11	1,1
	2019	61	2,7	1,8	1,6	3,3	5,0	12	11	1,3
Dnevno kajenje	2015	86	0,2	0,4	0,2	0,5	1,0	2,7	7,0	1,6
	2019	89	0,1	0,1	0,2	0,3	0,5	1,5	6,3	1,7
Prva e-cigareta	2019	60	0,5	1,0	0,9	2,2	7,7	14	13	0,7
E-cigarete dnevno	2019	92	0,1	0,4	0,1	0,2	1,2	1,9	3,9	0,4
Alkohol										
Pivo (vsaj en kozarec)	2015	20	13	8,9	6,5	12	14	16	8,2	0,8
Alkopop pijače (vsaj en kozarec)		41	5,1	5,1	5,9	8,2	11	13	10	0,7
Vino (vsaj en kozarec)		26	9,5	7,2	7,2	11	13	15	10	1,2
Žgane pijače (vsaj en kozarec)		34	3,0	2,8	2,9	5,6	11	19	19	2,2

Nadaljevanje tabele

2015/2019		STAROST								
		Nikoli	9-	10	11	12	13	14	15	16+
Alkohol										
Katerakoli alkoholna pijača	2019	17	9,2	4,3	5,0	11	13	23	17	1,2
Bil pijan	2015	50	1,1	0,7	0,5	1,5	5,3	17	21	2,4
	2019	50	0,7	0,2	0,6	1,9	4,9	16	24	2,1
Druge droge										
Marihuana ali hašiš	2015	73	0,5	0,0	0,2	0,4	3,3	7,8	12	2,0
	2019	73	0,2	0,1	0,1	1,0	2,3	8,1	13	1,6
Amfetamini/ metamfetamini	2015	98	0,2	0,2	0,2	0,0	0,1	0,4	0,7	0,1
	2019	98	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	1,1	0,0
Ekstazi	2015	98	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,4	0,9	0,1
	2019	97	0,0	0,0	0,1	0,1	0,3	0,4	1,8	0,1
Kombinacija alkohola in tablet	2015	98	0,2	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,7	0,2
	2019	98	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,6	1,1	0,2
Pomirjevala ali sedativi brez recepta	2015	98	0,5	0,2	0,1	0,3	0,4	0,2	0,6	0,0
	2019	97	0,1	0,3	0,2	0,1	0,2	0,6	1,4	0,1
Vdihavanje hlapov	2015	92	1,6	1,0	0,8	1,2	1,4	1,3	0,9	0,2
	2019	93	1,3	0,6	0,7	1,3	0,8	1,4	0,9	0,1

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

Tabela 13b. Starost ob prvi uporabi droge – dijakinje (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019

2015/2019		STAROST									
		Nikoli	9-	10	11	12	13	14	15	16+	
Cigarete, e-cigarete											
Prva cigareta	2015	50	2,8	1,9	2,1	4,6	8,5	14	15	1,1	
	2019	63	2,0	1,3	1,2	2,6	5,6	9,9	14	1,0	
Dnevno kajenje	2015	84	0,2	0,1	0,1	0,7	1,3	3,3	9,5	1,2	
	2019	88	0,2	0,1	0,0	0,5	0,8	2,5	7,3	1,0	
Prva e-cigareta	2019	74	1,0	0,3	0,6	1,3	3,6	8,6	10	0,8	
E-cigarete dnevno	2019	95	0,1	0,1	0,0	0,1	0,6	1,1	2,6	0,5	
Alkohol											
Pivo (vsaj en kozarec)	2015	36	8,3	6,8	4,9	9,2	12	14	9,2	0,4	
		Alkopop pijače (vsaj en kozarec)	42	2,6	3,5	4,5	7,5	12	16	12	0,8
		Vino (vsaj en kozarec)	28	5,2	4,9	4,9	7,6	15	19	15	0,8
		Žgane pijače (vsaj en kozarec)	34	1,0	1,0	1,8	4,0	9,2	22	25	2,1
Katerakoli alkoholna pijača	2019	21	4,8	2,8	3,6	8,2	14	23	22	1,1	
Bila pijana	2015	54	0,3	0,3	0,1	1,1	3,3	16	23	2,0	
	2019	58	0,3	0,2	0,0	1,3	2,6	14	21	2,1	
Druge droge											
Marihuana ali hašiš	2015	76	0,3	0,1	0,2	0,5	2,3	6,8	13	1,4	
	2019	79	0,1	0,1	0,1	0,3	2,2	7,3	10	0,9	
Amfetamini/ metamfetamini	2015	98	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,4	0,7	0,3	
	2019	98	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	1,1	0,1	
Ekstazi	2015	98	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,5	0,8	0,1	
	2019	97	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,8	1,9	0,1	
Kombinacija alkohola in tablet	2015	95	0,1	0,1	0,1	0,2	0,4	1,7	2,2	0,2	
	2019	96	0,1	0,0	0,2	0,1	0,3	1,4	2,2	0,2	

Nadaljevanje tabele

2015/2019		STAROST								
		Nikoli	9-	10	11	12	13	14	15	16+
Druge droge										
Pomirjevala ali sedativi brez recepta	2015	96	0,2	0,4	0,2	0,2	0,8	0,7	1,7	0,2
	2019	95	0,1	0,2	0,0	0,2	0,6	1,2	2,6	0,2
Vdihavanje hlapov	2015	90	1,6	1,2	0,7	0,8	2,3	2,8	0,9	0,1
	2019	91	1,0	0,8	0,7	0,9	1,5	2,0	1,5	0,1

Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA

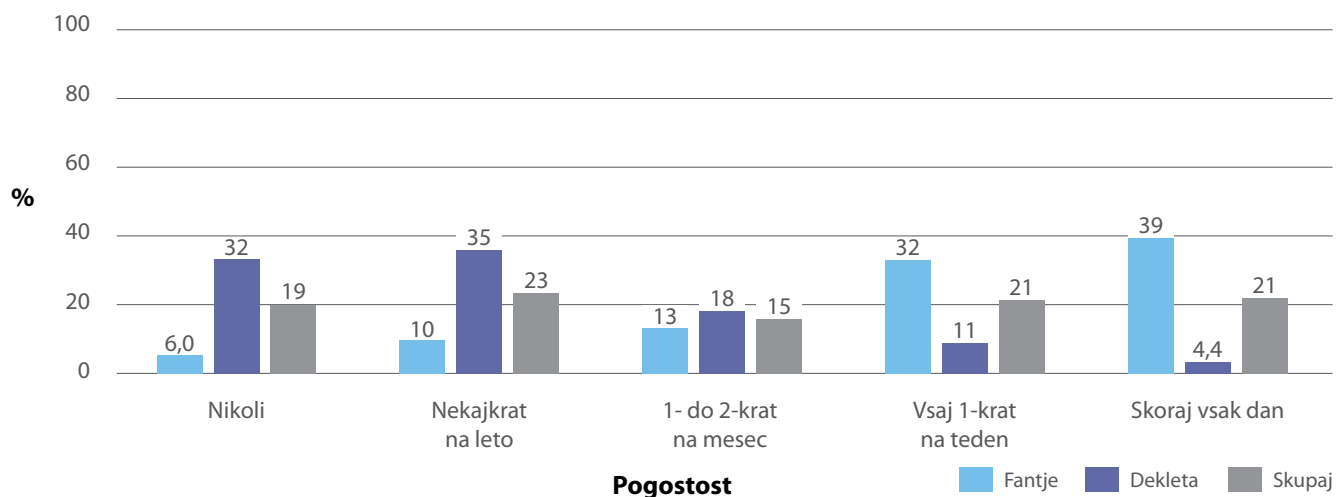
Tabela 14. Dejavnosti v prostem času (v odstotkih), Slovenija, 2015 in 2019*

Dejavnost	2015			2019		
	M	Ž	VSI	M	Ž	VSI
Igranje računalniških iger	88	36	61	84	33	57
Uporaba interneta v prostem času	98	99	98	97	99	98
Aktivno ukvarjanje s športom, atletiko ali telovadbo	94	92	93	95	93	94
Branje knjig (ne šolskih) za zabavo	26	46	36	18	33	26
Zvečer ven (disko, kavarna, zabava itd.)	64	66	65	63	60	62
Hobiji (inštrument, petje, risanje itd.)	54	74	64	56	72	64
Igralni avtomati	11	1,7	5,9	8,3	0,7	4,3
Obiskovanje nakupovalnih centrov, parkov, hoja po mestu s prijatelji	70	82	76	72	82	77

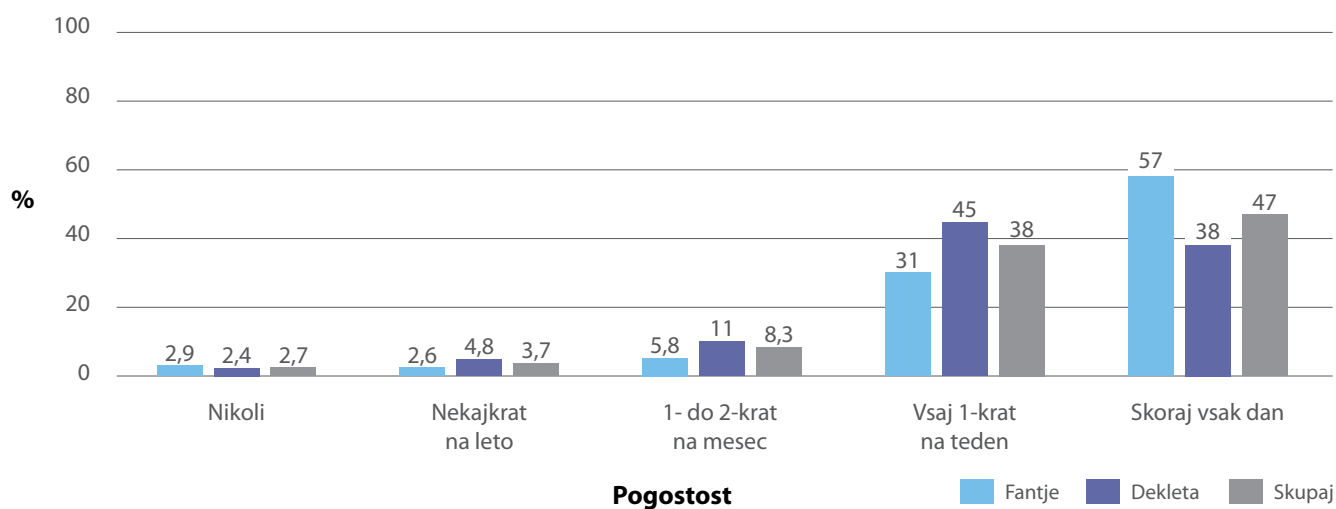
Opomba: Zaradi zaokroževanja dvomestnih števil na cela števila je lahko seštevek odstotkov višji ali nižji od 100.

* Odgovori »enkrat na mesec ali pogosteje«

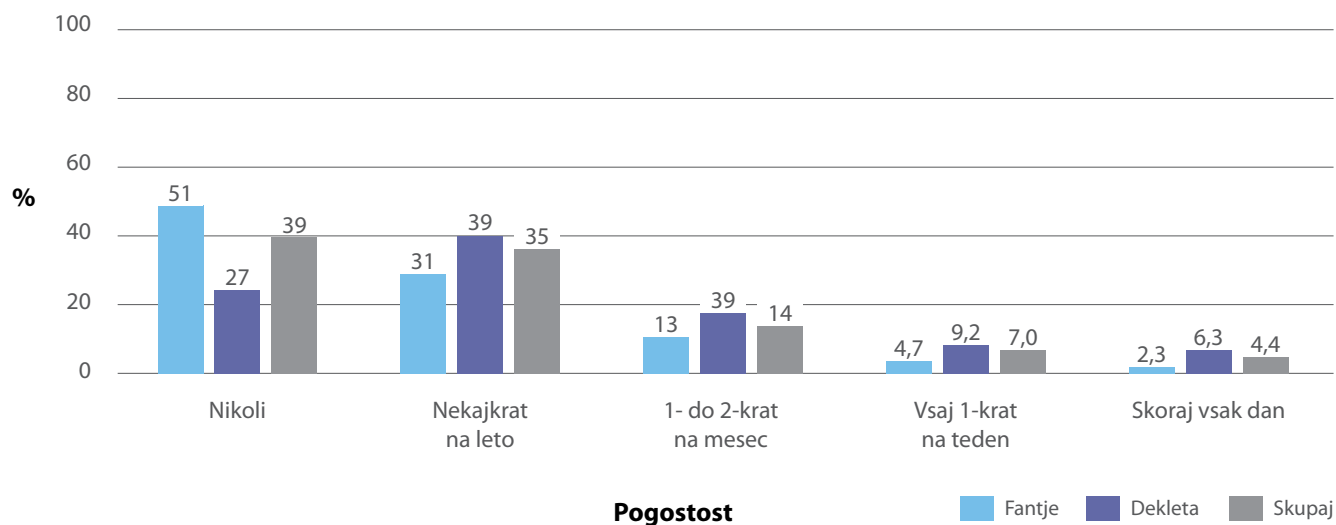
Slika 17. Prosti čas – pogostost **igranja računalniških iger**, po spolu in skupaj, Slovenija, 2019

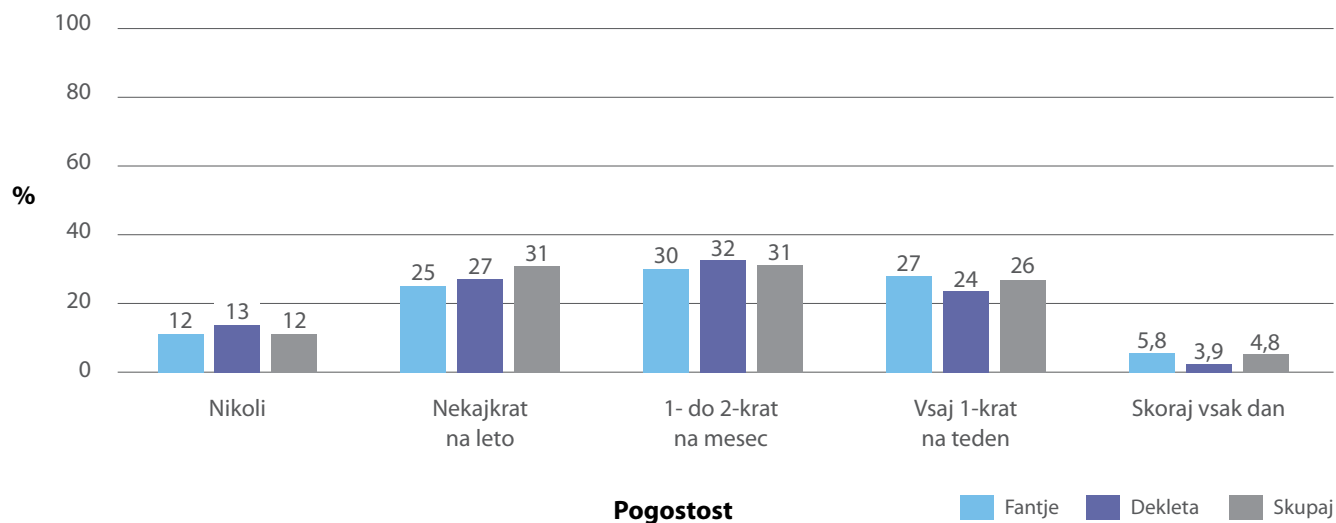
Slika 18. Prosti čas – pogostost **ukvarjanja s športom**, po spolu in skupaj, Slovenija, 2019

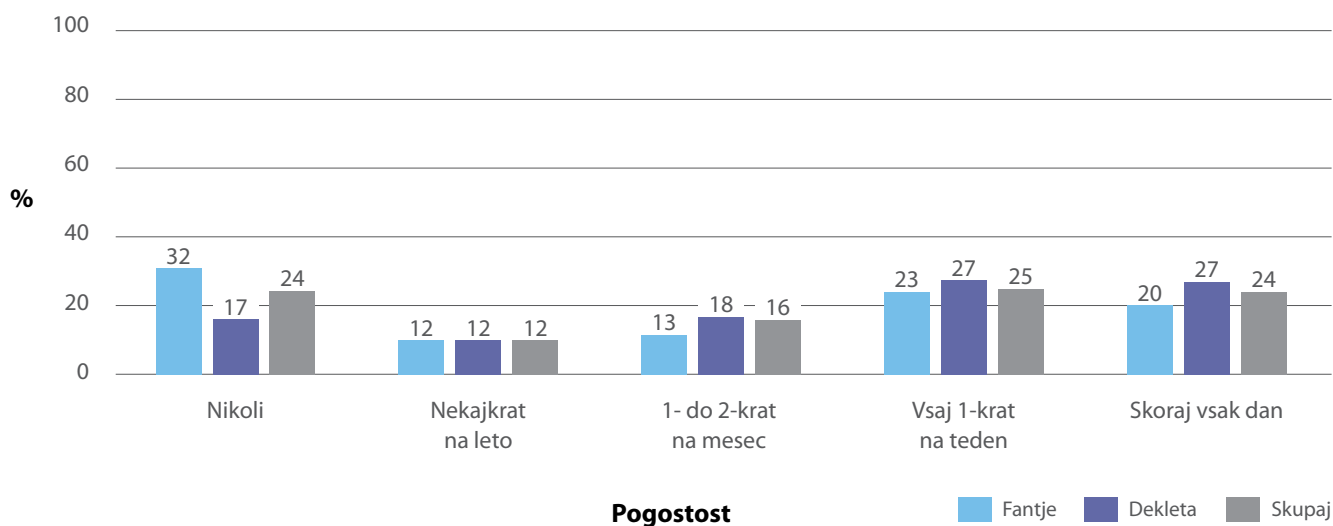
Slika 19. Prosti čas – pogostost **branja knjig za zabavo**, po spolu in skupaj, Slovenija, 2019

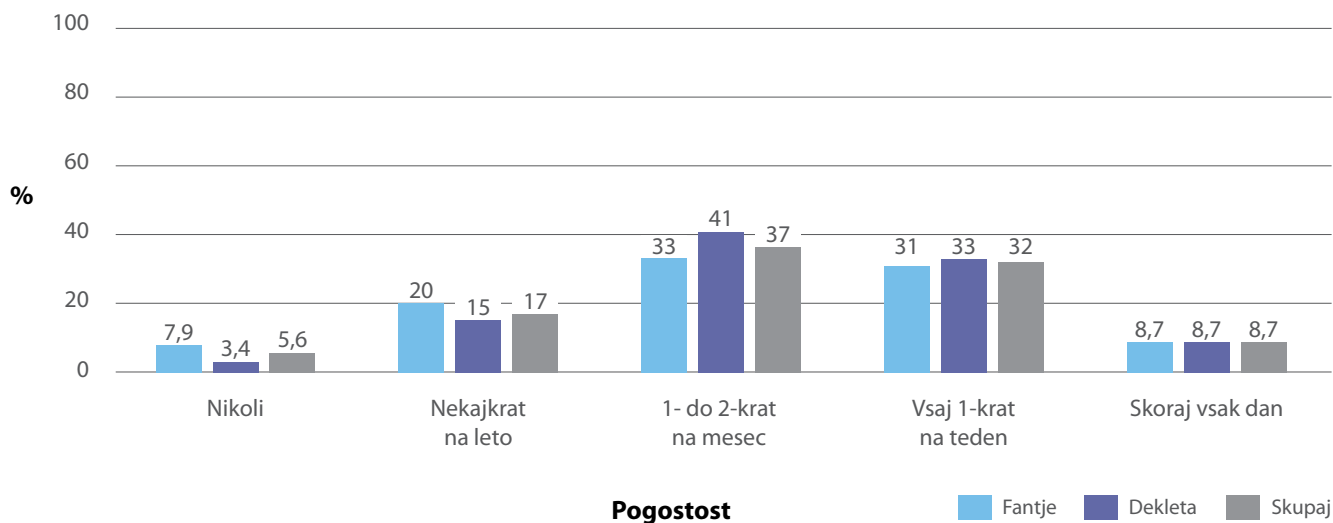
Slika 20. Prosti čas – pogostost **preživljanja večerov v disku, na zabavi, na kavi**, po spolu in skupaj, Slovenija, 2019

Slika 21. Prosti čas – pogostost ukvarjanja s hobiji (risanje, glasba, pisanje itd.), po spolu in skupaj, Slovenija, 2019

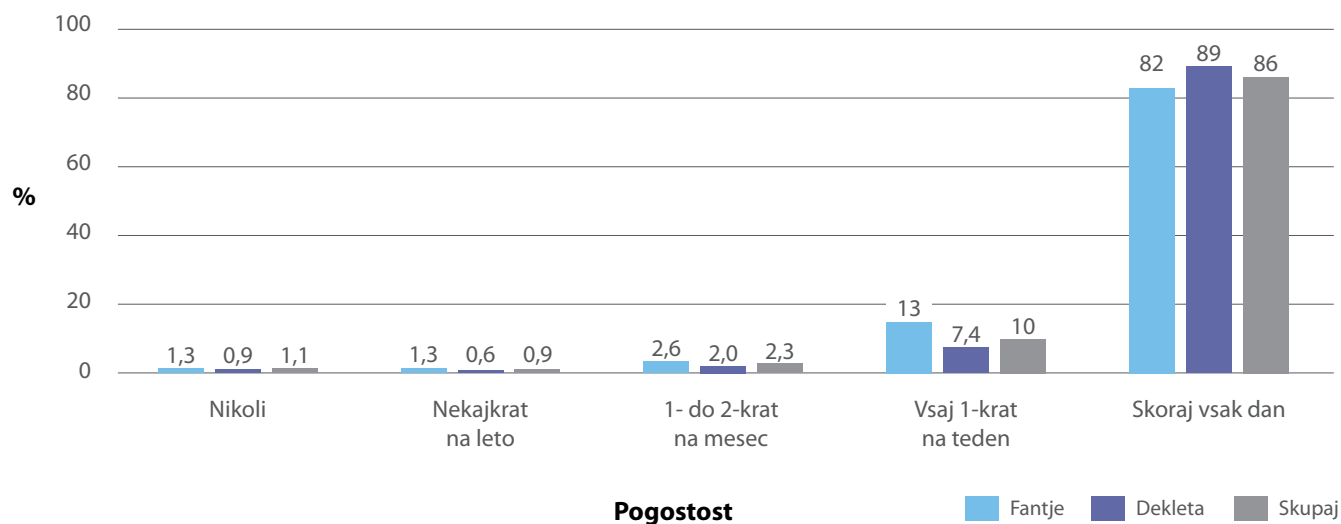

Slika 22. Prosti čas – pogostost preživljanja časa s prijatelji v nakupovalnih centrih, parkih, v mestu, po spolu in skupaj, Slovenija, 2019

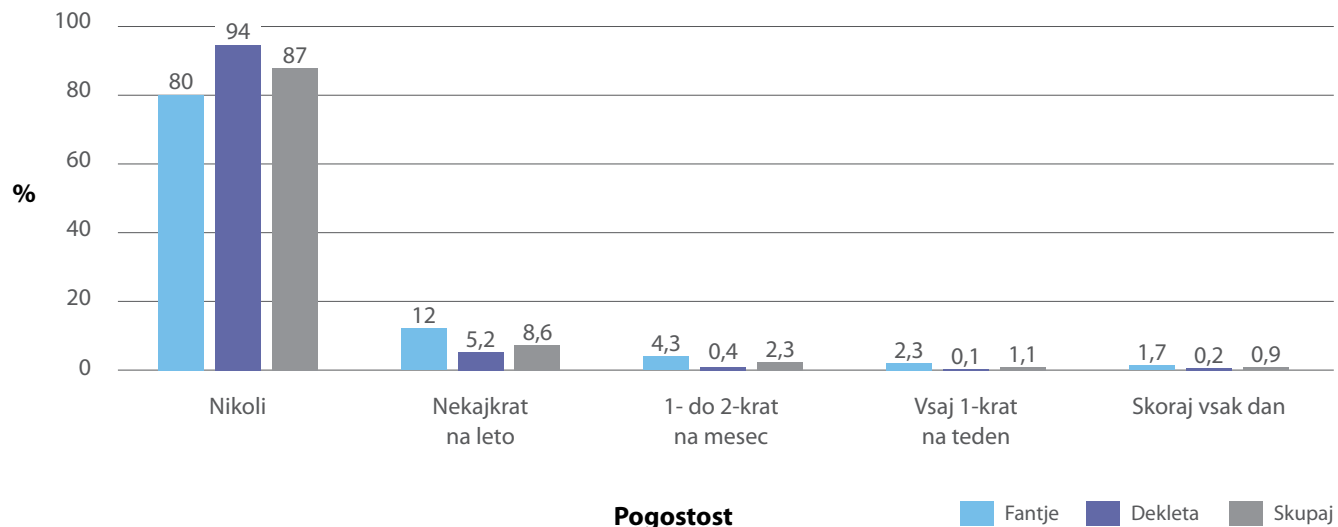

Slika 23. Prosti čas – pogostost uporabe interneta (za dopisovanje, poslušanje glasbe, igranje iger, FB itd.), po spolu in skupaj, Slovenija, 2019

Slika 24. Prosti čas – pogostost uporabe igralnih avtomatov, po spolu in skupaj, Slovenija, 2019

PRILOGA 2: SEZNAM MEDNARODNIH IN SLOVENSКИH PUBLIKACIJ ESPAD

Hibell B, Andersson B, Bjarnason T, Kokkevi A, Morgan M, Narusk A, Stergar E. The 1995 ESPAD Report: Alcohol and Other Drug Use Among Students in 26 European Countries. Stockholm: The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN); 1997.

Hibell B, Andersson B, Ahlström S, Balakireva O, Bjarnason T, Kokkevi A, Morgan M, Stergar E. The 1999 ESPAD Report: Alcohol and Other Drug Use Among Students in 30 European Countries. Stockholm: The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN), The Pompidou Group at the Council of Europe; 2000.

Hibell B, Andersson B, Ahlström S, Balakireva O, Bjarnason T, Kokkevi A, Morgan M, Stergar E. The ESPAD Report 2003: Alcohol and Other Drug Use Among Students in 35 European Countries. Stockholm: The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN), The Pompidou Group at the Council of Europe; 2004.

Hibell B, Guttormsson U, Ahlström S, Balakireva O, Bjarnason T, Kokkevi A, Kraus L, Stergar E. The 2007 ESPAD Report: Substance Use Among Students in 35 European Countries. Stockholm: The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN), The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), The Pompidou Group at the Council of Europe; 2009.

Hibell B, Guttormsson U, Ahlström S, Balakireva O, Bjarnason T, Kokkevi A, Kraus L, Stergar E. The 2011

ESPAD Report: Substance Use Among Students in 36 European Countries. Stockholm: The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN), The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), The Pompidou Group at the Council of Europe; 2012.

ESPAD Group. ESPAD Report 2015: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs. Luxembourg: Publications Office of the European Union; 2016.

ESPAD Group. ESPAD Report 2019: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, EMCDDA Joint Publications, Publications Office of the European Union, Luxembourg; 2020.

Stergar E. ESPAD – Evropska raziskava o alkoholu in drogah med šolsko mladino: Poročilo o raziskavi v Republiki Sloveniji 1995 [ESPAD – European school survey on alcohol and other drug use among students: 1995 report for Republic of Slovenia]. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije; 1999.

Stergar E, Hafner A, Stanojevič-Jerkovič O, Valič S. Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino: poročilo ESPAD 1999 za Republiko Slovenijo [ESPAD – European school survey on alcohol and other drug use among students: 1999 ESPAD report for Republic of Slovenia]. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije; 2001.

Stergar E, Pucelj V, Scagnetti N. ESPAD: Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino, Slovenija 2003 [ESPAD – European school survey on alcohol and other drug use among students, Slovenia 2003]. Ljubljana: Ministrstvo za zdravje, Urad za droge; 2005.

Stergar E, Draksler K, Besednjak K, Urdih Lazar T. Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino, Slovenija, 2007. [European school survey on alcohol and other drug use among

students, Slovenia, 2007]. Ljubljana: Univerzitetni klinični center Ljubljana, Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa; 2010.

Stergar E, Urdih Lazar T. Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah, Slovenija, 2011. [European school survey on alcohol and other drug use among students, Slovenia 2011]. Ljubljana: Univerzitetni klinični center Ljubljana, Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa; 2014.

